

මත්දුව්‍ය හාවිතයේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ

ජාතික සමීක්ෂණය - 2019

අන්තරායකර ඔග්‍රාධි පාලක ජාතික මණ්ඩලය
මත්දුව්‍ය නිවාරණ ජනාධිපති කාර්ය සාධක බලකාය
ශ්‍රී ලංකා පොලිසිය

එම්බිඩ්ස්ලේ

මත්දව්‍ය හාවිතයේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ ජාතික සමීක්ෂණය 2019

National Prevalence Survey on Drug Use 2019

නාට්‍යාධික බිජ්‍යාලි පොතෙතවස්තු නුකර්ව කණිප්පාය්ව 2019

වාර්තාව සම්පාදනය

පරෝධීය අංශය

අන්තරායකර මූෂධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය

2019 ජූලි 01

පිළිගැන්වීම

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ අතිගරු
ජනාධිපති මෙමත්‍රීපාල සිරසේන මැතිතුමාට

සමීක්ෂණ කමිටුව

මහාචාර්ය සමන් අධ්‍යක්ෂ මහතා - සහාපති, අන්තරායකර මාජධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය
ඒස්. ආලේක බණ්ඩාර මහතා - අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් (වැඩ බලන), අන්තරායකර මාජධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය

හඳුනි සේනානායක මහත්මිය - අධ්‍යක්ෂ (පර්යේෂණ), අන්තරායකර මාජධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය

වෛද්‍ය සමන්ත කිතලවංචාරවිත් මහතා - අධ්‍යක්ෂ (හිටපු), මත්ද්වා නිවාරණ ජනාධිපති කාර්ය සාධන බලකාය

දේශබන්දු තෙන්නකෝන් මහතා - නියෝජ්‍ය පොලිස්පති, අපරාධ/අපරාධ බුද්ධි සහ ප්‍රජා පොලිස් දිසාව

ආචාර්ය සන්කරිකා මර්ලින් යන්ගේ මහත්මිය - ජේජ්‍යේ ක්‍රීඩාවාරය, තාක්ෂණ පීඩිය, කොළඹ විශ්ව විද්‍යාලය

ආචාර්ය කුලරත්න ජ්. මොහොට්ටාලෙගෙදර මහතා - ජේජ්‍යේ ක්‍රීඩාවාරය, ආර්ථික විද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, කැළණීය විශ්ව විද්‍යාලය

එච්.එම්.තිලකරත්න මහතා - ජේජ්‍යේ මත්ද්වා නිවාරණ නිලධාරී, මත්ද්වා නිවාරණ ජනාධිපති කාර්ය සාධන බලකාය

තමර දැරුණන මහතා - පර්යේෂණ නිලධාරී, අන්තරායකර මාජධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය

සුපුන් ප්‍රියදරුණන මහතා - පර්යේෂණ නිලධාරී, අන්තරායකර මාජධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය

ස්තූතිය

ශ්‍රී ලංකා පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රජා පොලිස් ඒකකවල සියලුම කාර්ය මණ්ඩලයට සහ දිවයිනපුරා සියලු පොලිස් ස්ථානවල නිලධාරීන්ට.

සියලුම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසවල සම්බන්ධීකරණ නිලධාරීන්ට සහ සියලු ග්‍රාම නිලධාරීන්ට.

පොලිස් මූලස්ථානයේ තොරතුරු තාක්ෂණ ඒකකයේ අධ්‍යක්ෂතුමා ඇතුළු සියලුකාර්ය මණ්ඩලයට,

අන්තරායකර මාජධ පාලක ජාතික මණ්ඩලයේ පර්යේෂණ අංශයේ සියලුම නිලධාරීන්ට,

මත්ද්වා නිවාරණ ජනාධිපති කාර්ය සාධක බලකායේ සියලු කාර්ය මණ්ඩලයට

සමීක්ෂණ කමිටුව

පටුන

Executive summary.....	vi
සාරාංශය.....	vii
නිකුත්වෙළුම් සාරුක්කම	viii
1. නැදින්වීම	1
1.1 අධ්‍යාපන පසුබෑම	1
1.2 අරමුණු	2
1.3 ක්‍රමවේදය	3
1.3.1) ඇස්තමේන්තු ගත කිරීමේ සාරු ක්‍රමය (Direct Method).....	3
1.3.2 ඇස්තමේන්තු ගත කිරීමේ වතු ක්‍රමය (Indirect Method).....	4
1.4 දත්ත සකස් කිරීම සහ විශ්ලේෂණය	5
1.5 උපයෝගීතාව.....	5
1.6 ආචාර්යරීම ආර්ථා කිරීම පිළිබඳ අවධානය	5
1.7 තාක්ෂණීක සීමා.....	6
02. ප්‍රතිඵල	7
2.1 ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය	7
2.2 වයස් මට්ටම් සහ ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ථීර පුරුෂභාවය අනුව ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය	9
2.3 ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය.....	10
2.4 ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය - සමස්ත ජනගහනයෙන් මිලියනයකට (1000,000).....	10
2.5 භාවිත කරන රටාව අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය.....	11
2.6 පලාත් මට්ටම් ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය	11
2.7 දිස්ත්‍රික්ක මට්ටම් ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය	14
2.8 ප්‍රතිකාර සඳහා යොමුවේමේ ප්‍රවණතාවය	22
2.9 බන්ධනාගාර ගතවේමේ ප්‍රවණතාවය.....	22
2.10 නීතිවිරෝධී මත්ද්‍රව්‍ය අලෙවී කිරීමේ ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය	22
3. නිගමන	25
4. යෝජනා	25
ආක්‍රිත ග්‍රන්ථ	26

සිතියම් පටුන

- සිතියම් අංක 01- දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් මද්‍යසාර හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය
- සිතියම් අංක 02 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් සිරෙට් හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය
- සිතියම් අංක 03- දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් හෙරොයින් හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය
- සිතියම් අංක 04 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් ගංජා හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය
- සිතියම් අංක 05 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් ඔශ්පධමය පෙති වර්ග හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය
- සිතියම් අංක 06 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් නීතිවිරෝධී හෙරොයින් අලෙවිකරන ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය
- සිතියම් අංක 07 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් නීතිවිරෝධී ගංජා අලෙවිකරන ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

Executive summary

The non-availability of updated estimation on the number of drug users in Sri Lanka was one of the major problem related to the control of drug abuse. The drug use profile was already captured through number of research studies and surveys conducted by National Dangerous Drugs Control Board (NDDCB) and it was limited to sample frame selected from limited locations. There was a need in conducting national level size estimation survey on drug use population with the above situation.

The NDDCB in collaboration with the Presidential Task Force on Drug Prevention and Sri Lanka Police has done a survey to estimate the drug use population in the country. Islandwide size estimation on drug use population would be the foundation for further programme planning and implementation. Also drug abuse management mechanism would be strengthening with the updated estimation of drug use population in Sri Lanka.

Highly stigmatised and illegal behaviours, such as drug use, can be extremely challenging to survey. Since any single direct or indirect method has inherent limitations in reliably estimating drug use prevalence, a multi-faceted approach was adopted where several methods were combined such as head counting of target population (direct method) and Benchmark-multiplier and Capture-recapture method (Indirect).

Key Findings

- Cannabis is the most commonly used illicit drug, with a prevalence of 1.9 % of the total population of above 14 years. An estimated 301,898 persons are cannabis users.
- An estimated 92,540 or 0.6 % of population of above 14 years are heroin users in Sri Lanka.
- Heroin use among male population (above 14 years) is 1.2% and among female population (above 14 years) is 0.017 percent.
- Approximately 0.2% of total population (above 14 years) are abuse any pharmaceutical drug.
- Polly drug use is common among drug users.
- An estimated 70,862 or 77 % are regular heroin users and 178,643 are regular cannabis users in Sri Lanka.
- An estimated 39.4 % and 31.1 % of male population (above 14 years) are alcohol and cigarette users respectively.
- The highest prevalence of drug use was found in Western province and Colombo district.

ශ්‍රී ලංකාවේ මත්දුව්‍ය හාවිත කරන ජනගහණය පිළිබඳ යාවත්කාලීනව් ඇස්තමේන්තු අගයක් නොපැවතීම මත්දුව්‍ය පාලනය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන ගැටලුවක් බවට පත්ව තිබේ. මත්දුව්‍ය හාවිත කරන්නන්ගේ පැතිකඩ පිළිබඳව අන්තරායකර ඔඟධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය විසින් විවිධ පර්යේෂණ අධ්‍යයන සහ සම්ක්ෂණ හරහා අනාවරණයකරගෙන තිබුණු එය තෝරාගත් නියැදියට හෝ යම් පුදේශයකට සිමාවිය. මෙම තත්ත්වය සමග ශ්‍රී ලංකාවේ මත්දුව්‍ය හාවිත කරන ජනගහණය පිළිබඳ ජාතික මට්ටමේ ඇස්තමේන්තුගත කිරීමක් සිදුකිරීමේ අවශ්‍යකාවයක් මතුවිය.

අන්තරායකර ඔඟධ පාලක ජාතික මණ්ඩලය, මත්දුව්‍ය තිවාරණ ජනාධිපති කාර්ය සාධන බලකාය සහ ශ්‍රී ලංකා පොලීසිය සමග සහයෝගීත්වයෙන් මත්දුව්‍ය හාවිත ජනගහණය ඇස්තමේන්තු කිරීම සඳහා සම්ක්ෂණයක් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. ඉදිරි වැඩසහන් සැලසුම් කිරීමට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් දිවයිනම ආවරණය කරමින් කරන ලද ඇස්තමේන්තු අගයන් පදනමක් වනු ඇත. එමෙන්ම යාවත්කාලීන වූ ඇස්තමේන්තු අගයන් සමග මත්දුව්‍ය දුරභාවිතය කළමනාකරණය කිරීමේ යාන්ත්‍රණය ගක්තිමත් කිරීම ද සිදුවනු ඇත.

මත්දුව්‍ය හාවිතය වැනි ඉහළ මට්ටමෙන් සමාජ අවමානයට පාතුවන සහ නීති විරෝධ වර්යාවන් සම්ක්ෂණයට හාජනය කිරීම අහියෝගාත්මක වේ. සංපුරු හෝ වකු ඇස්තමේන්තුගත කිරීමේ කුම එකක් හාවිත කිරීම කුළ වලංගුතාවයේ සිමාකම් මතුවන අතර ඉලක්කගත ජනගහණය ගණනය කිරීම වැනි සංපුරු කුම සහ Benchmark – Multiplier සහ Capture – recapture වැනි වකු කුම ඇතුළත් බහුවිධ ප්‍රවේශයකින් යුතු කුම අනුගමනය කරමින් මෙම සම්ක්ෂණය සිදුකරන ලදී.

ප්‍රධානඅනාවරණ

- බහුලවම හාවිත වන නීතිවිරෝධ මත්දුව්‍ය ගංජා වන අතර වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි ජනගහණයෙන් 1.9% ක ප්‍රතිශතයක් ගංජා හාවිත කරනු ලබයි. ඇස්තමේන්තුගත ගංජා හාවිත කරන පුද්ගල සංඛ්‍යාව 301,898ක් වේ.
- ශ්‍රී ලංකාවේ වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි ජනගහණයෙන් 92,540 හෝ 0.6% ප්‍රතිශතයක් හෙරොයින් හාවිත කරන පුද්ගලයින් වේ.
- පිරිමි ජනගහණය අතර (වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි) හෙරොයින් හාවිතය 1.2% ක් වන අතර ස්ත්‍රී ජනගහණය අතර 0.017% ක් වේ.
- වයස අවුරුදු 14ට වැඩි ජනගහණයෙන් 1.5% ක ප්‍රතිශතයක් කුමන හෝ වෙළඳුමය අරමුණු සඳහා හාවිත කරන ඔඟධ වර්ගයක් අවහාවිත කරනු ලබයි.
- මත්දුව්‍ය හාවිත කරන පුද්ගලයින් අතර බහුවිධ මත්දුව්‍ය හාවිතය පොදු ප්‍රවණතාවක් වේ.
- ශ්‍රී ලංකාවේ පුද්ගලයින් 70,862 ක් දිනපතා හෙරොයින් හාවිත කරන පුද්ගලයින් වන අතර පුද්ගලයින් 178,643 ක් දිනපතා ගංජා හාවිත කරන පුද්ගලයින් වේ.
- වයස අවුරුදු 14ට වැඩි ජනගහණයෙන් 39.4% ක ප්‍රතිශතයක් සහ 31.1% ප්‍රතිශතයක් මදාසාර සහ සිගරට් හාවිත කරනු ලබයි.
- මත්දුව්‍ය හාවිතයේ ඉහළ ව්‍යාප්තියක් බස්නාහිර පළාත සහ මොලඹ දිස්ත්‍රික්කයෙන් අනාවරණය වී ඇත.

நிறைவேற்றுச் சுருக்கம்

இலங்கையில் போதைவஸ்து பயன் படுத்துபவர்களின் எண்ணிக்கை தொடர்பான புதுப்பிக்கப்பட்ட மதிப்பீடுகள் இல்லாமையானது, போதை வஸ்து கட்டுப்பாடில் உள்ள பாரியதொரு பிரச்சினைகளில் ஒன்றாகும். தேசிய அபாயகர ஒளதூங்கள் கட்டுப்பாட்டு சபை நடாத்திய பல்வேறு பட்ட ஆய்வுகள் மற்றும் கணிப்பாய்வுகள் மூலம் போதைவஸ்து நுகர்வின் வடிவம் தற்போதே பெறப்பட்டுள்ளது என்ற போதிலும், இது குறிப்பிட்ட சில பகுதிகளுக்கான மாதிரிகளுக்கு மாத்திரம் மட்டுடைப்பட்டதாகும்.

தேசிய அபாயகர ஒளதூங்கள் கட்டுப்பாட்டு சபை, போதைவஸ்து தடுப்பு ஜனாதிபதி விசேஷ அதிரடிப் படை மற்றும் போலிஸ் திணைக்களத்துடன் இணைந்து இலங்கையில் போதைவஸ்து பயன் படுத்துவபர்களின் எண்ணிக்கையை கணக்கெடுப்பதற்கு கணிப்பாய்வு ஒன்றை நடாத்தியது. இவர்களின் நாடளாவிய ரீதியான எண்ணிக்கையே போதைவஸ்து தொடர்பான திட்டங்களை வகுப்பதற்காக அஸ்திவாரத்தை உருவாக்கும். மேலும் இலங்கையில் போதைவஸ்து பயன் படுத்துவபரிகளின் மேம்படுத்தப்பட்ட எண்ணிக்கையை அறிந்து கொள்வதானது போதைவஸ்து துஞ்சிரயோக முகாமைத்துவ பொறிமுறையை பலமுட்டவும் துணை புரியும்.

போதைவஸ்து பயன்பாடு போன்ற சட்ட விரோத மற்றும் வெளிப்படுத்துவதற்கு தயங்கும் ஒரு இழிவான பழக்கத்தை கணிப்பாய்வு செய்வதென்பது மிக மிக சிரமமான ஒரு கருமமாகும். தனியான நேரடி மற்றும் மறைமுக அனுகுமுறை ஒன்றில் பல கட்டுப்பாடுகள் இருக்கின்றமையால் அது போன்றதொரு கணிப்பாய்வு மூலம் நம்பகமான தரவுகளை பெறுவத அசாத்தியமாகும். எனவே பன்முக அனுகுமுறை ஒன்றை பயன் படுத்த தற்போது திட்டமிடப்பட்டுள்ளது. இதன் மூலம் இலக்கு குழுவினரின் எண்ணிக்கையை கணக்கிடுவது (நேரடி முறைமை) மற்றும் மட்டக்குறி பெருக்கி மற்றும் பிடித்தல் -மீண்டும் பிடித்தல் முறைமை (மறைமுக) போன்ற பல முறைமைகள் ஒன்றிணைக்கப்பட்டன.

முக்கிய அவதானிப்புக்கள்

- பொதுவாக அதிகம் நுகரப்படும் சட்ட விரோத போதைவஸ்து கஞ்சாவாகும். 15 வயது மற்றும் அதை விட அதிக வயதுள்ள 301,898 நபர்கள் அன்னளவாக நாடளாவிய விதத்தில் கஞ்சாவை பயன் படுத்துவதோடு இது மொத்த ஜனத்தொகையில் 1.9 %ஆகும்.
- 15 வயது மற்றும் அதை விட அதிக வயதுள்ள 92,540 நபர்கள் அன்னளவாக நாடளாவிய விதத்தில் ஹெரோயினை பயன் படுத்துவதோடு இது மொத்த ஜனத்தொகையில் 0.6 %ஆகும்.
- 15 வயது மற்றும் அதை விட அதிக வயதுள்ள ஆண்கள் மத்தியில் ஹெரோயின் நுகர்வு 1.2 %ஆவதுடன், 15 வயது மற்றும் அதை விட அதிக வயதுள்ள பெண்கள் மத்தியில் ஹெரோயின் நுகர்வு 0.017 %ஆகும்.

- இதே வேளை, மொத்த ஜனத்தொகையில் 0.2 % 15 வயது மற்றும் அதை விட அதிக வயதுள்ளவர்கள் ஏதேனும் ஒரு மருந்து வகையை போதைவஸ்துவாக பயன் படுத்துகின்றார்கள்.
- பல வகை மருந்துக்களை உட்கொள்வது போதைவஸ்து நுகர்பவர்களிடையே பரவலாக காணப்படுகின்றது.
- இலங்கையில் சுமார் 70,862 பேர் தொடர்ச்சியாக ஹெரோயின் உட்கொள்பவர்கள் ஆவதுடன், சுமார் 178,643 பேர் தொடர்ச்சியாக கஞ்சா நுகர்பவர்கள் ஆவர்.
- இதே வேளை, 15 வயது மற்றும் அதை விட அதிக வயதுள்ள 39.4 % மற்றும் 31.1 % ஆண்கள் முறையே மதுபானம் மற்றும் சிகரட் பயன் படுத்துகின்றனர்.
- அதி கூடிய போதைவஸ்து நுகர்வு மேல் மாகாணத்தில் கொழும்பு மாவட்டத்தில் பதிவாகியது.

මත්දුව්‍ය හාටිතයේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ ජාතික සමීක්ෂණය 2019

1. හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය අතර මත්දුව්‍ය හාටිතය ක්‍රමානුකූලව වර්ධනය වීම සහ ව්‍යාප්ත වීම සම්බන්ධයෙන් විවිධ මූලාශ්‍ර මගින් අනාවරණය කර ඇත. මත්දුව්‍ය ආශ්‍රිත වැරදි සඳහා අත්අඩංගුවට පත්වන පුද්ගල සංඛ්‍යාව, අත්අඩංගුවට පත්වන මත්දුව්‍ය ප්‍රමාණ, ඇංඛෑහිකාරීත්වය සඳහා ප්‍රතිකාර හා ප්‍රතිරැත්පාපන මධ්‍යස්ථාන වලට ඇතුළත් වන පුද්ගල සංඛ්‍යාව සහ මත්දුව්‍ය සම්බන්ධ වැරදි සඳහා බන්ධනාගාරගතවන පුද්ගල සංඛ්‍යාව පිළිබඳ නිල සංඛ්‍යාලේඛන වාර්තා විශ්ලේෂණය කිරීමේදී මත්දුව්‍ය හාටිතයේ ව්‍යාප්තියෙහි වැඩිවීම හඳුනාගත හැකිය.

ඉහත එක් එක් නිර්ණායක යටතේ සංඛ්‍යාත්මක වර්ධනයක් පෙන්වුම් කළද මත්දුව්‍ය හාටිත කරන පුද්ගල සංඛ්‍යාව සම්බන්ධයෙන් යාචන්කාලීන කරන ලද නිල සංඛ්‍යාලේඛන පිළිබඳ ජාතික වශයෙන් අවශ්‍යතාවයක් පවතී. පුද්ගල මට්ටමින් එක් එක් මත්දුව්‍ය වර්ග හාටිත කරන පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව සහ අදාළ පුද්ගලයින්ගේ ප්‍රජා විද්‍යාත්මක තොරතුරු වලට අදාළව යාචන්කාලීන වූ සංඛ්‍යා දත්ත සංවිතයක් පැවතීම ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා ගක්තිමත් පදනමක් සපයනු ලබයි.

මෙම ජාතික අවශ්‍යතාවය හඳුනාගනීමින් සහ රෝ අනුෂාංගික කරුණු කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් අන්තරායකර මාන්ද පාලක ජාතික මණ්ඩලය මත්දුව්‍ය නිවාරණ ජනාධිපති කාර්ය සාධක බලකාය සහ ශ්‍රී ලංකා පොලීසිය යන ආයතන එකාබද්ධව මෙම ජාතික සමීක්ෂණය ක්‍රියාත්මක කර ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ මත්දුව්‍ය හාටිත කරන ජනගහනයට අදාළ ඇස්තමේන්තු අයයන්, ස්කේ පුරුෂ හාටිත සහ වයස් මට්ටම් අනුව ව්‍යාප්තිය, දිස්ත්‍රික්ක සහ ප්‍රාදේශීයලේකම කොට්ඨාස මට්ටමින් පවත්නා ව්‍යාප්තිය සහ හාටිත කරන මත්දුව්‍ය වර්ග අනුව ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ සංඛ්‍යාත්මක දත්ත මෙමගින් ඉදිරිපත් කර ඇත. මත්දුව්‍ය යුර්හාටිතය පාලනය කිරීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේදී සහ අවශ්‍ය නිවාරණ, ප්‍රතිකාර හා ප්‍රතිරැත්පාපන වැඩිසටහන් සැලසුම් කිරීමේදී පුද්ගල මට්ටමින් මත්දුව්‍ය හාටිතයේ ව්‍යාප්තිය සහ ප්‍රවණතාව පදනම් කරගත හැකිය.

1.1 අධ්‍යයන පසුබීම

මත්දුව්‍ය හාටිතයේ ව්‍යාප්තිය හා ඒ ආශ්‍රිත ප්‍රවණතා නිර්ණායක සහ ද්රැගක කිහිපයක් ඔස්සේ ප්‍රමාණාත්මක මිණුම් කළහැකි අතර ඒ සඳහා හාටිත කළහැකි ප්‍රධාන නිර්ණායක 02කි.

- i. මත්දුව්‍ය ආශ්‍රිත අත්අඩංගුවට පත්වීම්
- ii. ප්‍රතිකාර හා ප්‍රතිරැත්පාපන සේවාවන්ට ඇතුළත් වීම

මත්දුව්‍ය හාටිතයේ ව්‍යාප්තිය ප්‍රමාණාත්මක ලෙස මිණුම් කිරීමේදී එක් ප්‍රධාන නිර්ණායකයක් ලෙස මත්දුව්‍ය ආශ්‍රිත වැරදි සඳහා අත්අඩංගුවට පත්වීම සැලකිය හැකිය. 2015-2019 පළමු කාරුව්‍ය දක්වා මත්දුව්‍ය වැරදි සඳහා අත්අඩංගුවට පත් පුද්ගල සංඛ්‍යාවට අදාළ දත්ත විශ්ලේෂණයේදී පැහැදිලි වර්ධනයක් හඳුනාගත හැකිය. 2015 වර්ෂයට සාපේක්ෂව 2018 වර්ෂය තුළ හෙරායින් සම්බන්ධ අත්අඩංගුවට ගැනීම් 54%කින් සහ ගංජා සම්බන්ධ අත්අඩංගුවට ගැනීම් 5%කින් වැඩි වී ඇත.

එමෙන්ම අත්අඩංගුවට පත්වන මත්ද්ව්‍ය ප්‍රමාණ පිළිබඳ විශ්ලේෂණය කිරීමේදී 1991 වර්ෂයේ සිට 2018 වර්ෂය දක්වා (අවුරුදු 27ක කාල පරාසය තුළ) අත්අඩංගුවට පත්වූ හෙරොයින් ප්‍රමාණය අනුව වැඩිම හෙරොයින් මත්ද්ව්‍ය ප්‍රමාණයක් (739 kg) 2018 වර්ෂයේදී අත්අඩංගුවට පත්ව ඇත.

මත්ද්ව්‍ය ඇඟිලුහිකාරීත්වය සඳහා ප්‍රතිකාර හා පුනරුත්ථාපන සේවාවන්ට ඇතුළත් වීම පිළිබඳ සංඛ්‍යා දත්ත විශ්ලේෂණය මගින් ද මත්ද්ව්‍ය භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ නිර්ණය කළ හැකිය. අනුගාමී වසර 05ක ප්‍රතිකාර දත්ත සංසන්ධනය කිරීම මගින් ප්‍රතිකාර සේවාවන් වලට ඇතුළත් වන පුද්ගල සංඛ්‍යාවේ වර්ධනයක් හඳුනාගත හැකිය.

මත්ද්ව්‍ය භාවිතය සම්බන්ධ ඉහත දත්ත විශ්ලේෂණයන් සමඟ පැනනයින ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්තිමය ගැටුපු 02ක් ඇත. එනම්,

01. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනයෙන් කොපමණ සාමාජිකයින් පිරිසක් මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන්නේද ?

02. එම සංඛ්‍යාත්මක අයය වෙනස් වෙමින් පවතින්නේද ?යන්නයි.

මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව ගණනය කිරීම හරහා මත්ද්ව්‍ය භාවිතය හේතුවෙන් සමාජයට ඇතිවිය හැකි බලපෑම තක්සේරු කිරීමට හැකියාව ලැබේ. බලපෑම තක්සේරු කිරීමට අමතරව මත්ද්ව්‍ය ගැටුපුවට අදාළ ගතිකත්වයන් අවබෝධ කර ගතිමින් වඩාත් බලපෑම සහගත තත්ත්වයන් සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කිරීම සඳහා සහ නිවාරණය සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍ය මූලික විකල්පයන් යෝජනා කිරීමට ද හැකියාව ලැබේ. මත්ද්ව්‍ය ගැටුපුව පාලනය සඳහා අවශ්‍ය ත්‍රියාමාර්ග ගැනීමේදී සහ අදාළ සම්පත් සහ ආයෝජනයන් යෙද්වීමේදී මත්ද්ව්‍ය ගැටුපුව පිළිබඳ විවිධ දිගානතීන් පිළිබඳ පවත්නා පුරුව තක්සේරු කිරීම පාදක කරගතයුතුය.

වසංගත විද්‍යාත්මක නිරවචනය අනුව (Epidemiological) ඉහත ගැටුපු දෙක හා සම්බන්ධ වන ප්‍රධාන යෙදුම් 02ක් ඇත. එනම්, “සිද්ධීන්” (Incident)හා “ව්‍යාප්තිය” (Prevalance)යන්නයි. “සිද්ධීන්” යම් සෞඛ්‍ය ගැටුපුවක් හෝ සුදානම් අවදානම් වර්යාවන්ට අදාළව කරනු ලබන නව හඳුනාගැනීම් අදහස් වන අතර “ව්‍යාප්තිය” යන්නෙන් නව හඳුනාගැනීම් සහ පුරුවයෙන් කරන ලද හඳුනාගැනීම් ඇතුළත්ව සමස්ත සංඛ්‍යාව අදහස් වේ. එවැනි අනුපාතයන් / සංඛ්‍යාවන් ගණනය කිරීම භුගෝලීය පුද්ගල අනුව නිර්ණය කරන ලද ජනගහනය මත පදනම්ව සිදුකරනු ලබන අතර නිශ්චිත කාල පරාසයන්ට අදාළ වයස සහ ස්ත්‍රී පුරුෂනාවය වැනි නිරනායක අනුව අදාළ ගණනය කිරීම සිදුකළ යුතුය.

1.2 අරමුණු

- ශ්‍රී ලංකාවේ මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ජන සංඛ්‍යාව භුගෝලීය පුද්ගල මට්ටම්න් ඇස්තමේන්තු ගත කිරීම සහ ඒ හරහා මත්ද්ව්‍ය භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය හඳුනාගැනීම.
- ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය සහ වයස වැනි ප්‍රජා විද්‍යාත්මක නිරණයක අනුව මත්ද්ව්‍ය භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය සංසන්ධනාත්මකව මිණුම් කිරීම.
- මත්ද්ව්‍ය භාවිතය ආක්‍රිත රටා සහ ප්‍රවණතා අනුව මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය සංඛ්‍යාත්මකව ඇස්තමේන්තු ගත කිරීම.

1.3 ක්‍රමවේදය

ශ්‍රී ලංකාවේ මත්දුවාස හාවිත කරන ජනගහනය ඇස්තමේන්තු ගත කිරීම සඳහා පහත ප්‍රධාන ක්‍රමවේද දෙක හාවිත කරන ලදී.

01.) ඇස්තමේන්තු ගත කිරීමේ සැපු ක්‍රමය

(Direct Estimation method)

02.) ඇස්තමේන්තු ගත කිරීමේ වකු ක්‍රමය

(Indirect Estimation method)

1.3.1) ඇස්තමේන්තු ගත කිරීමේ සැපු ක්‍රමය(Direct Method)

මෙහිදී ශ්‍රී ලංකාවේ ග්‍රාම නිලධාරී වසම මට්ටමෙන් සිටින එක් එක් මත්දුවාස වර්ග හාවිත කරන ජනගහනය සංඛ්‍යාත්මකව ගණනය කිරීමේ ක්‍රමය(Head counting of target population) අනුගමනය කර ඇත.

නියැදි සම්ක්ෂණ/ ගෘහස්ථ සම්ක්ෂණ ක්‍රියාත්මක කිරීම හරහා හෙරෙයින්/ගංජා වැනි නීති විරෝධී මත්දුවාස වර්ග සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ලබාගැනීමේ පවත්නා සීමාකම් සහ ලැබෙන තොරතුරු වල පවත්නා උග්‍රණතාවන් පිළිබඳ පුරුව සම්ක්ෂණ තුළින් ලද අත්දැකීම් පාදක කර ගනිමින් නියැදි සම්ක්ෂණයක් වෙනුවට ඉලක්ක ගත ජනගහනය (Target population) පිළිබඳ ගණනය කිරීමේ ක්‍රමය අනුගමනය කරන ලදී. මත්දුවාස හාවිත කරන පුද්ගලයින් ගණනය කිරීමේදී කාණ්ඩා සහ නිර්ණායක කිපයක් හාවිත කර ඇත.

- * මත්දුවාස වර්ගය - (හෙරෙයින්/ගංජා/මධ්‍යසාර/සිගරට්/වෙනත්)
- * වයස - (අවුරුදු 18ට අඩු/අවුරුදු 18ට හෝ ඊට වැඩි)
- * ස්ත්‍රී පුරුෂ හාවය
- * හාවිත කරන රටාව

දිවයිනේ සියලුම ග්‍රාම නිලධාරී වසම මට්ටමින් ක්‍රියාත්මක වන මත්දුවාස නිවාරණ කම්ටු හරහා මෙම ගණනය කිරීම සිදුකර ඇත. අදාළ කම්ටුව රස්වීම මගින් එක් එක් සාමාජිකයින්ගේ දැනුවත්හාවය හා පුරුව හඳුනාගැනීම් පාදක කර ගනිමින් නිශ්චිත, පුරුවයෙන් පරීක්ෂාකරන ලද ආකෘතියක් හාවිත කරමින් මත්දුවාස හාවිත කරන ජන සංඛ්‍යාව ගණනය කිරීම සිදුකර ඇත. ගණනය කිරීම සිදුකිරීමේ ක්‍රමවේදය, ආවාර ධර්ම පිළිබඳ දක්වන අවධානය සහ එකම පුද්ගලයා තැවත වරක් ගණනය වීම වැනි තාක්ෂණික දේශ අවම කරගැනීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රහුණු වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.

1.3.2 ඇස්තමේන්තු ගත කිරීමේ වතු ක්‍රමය(Indirect Method)

මෙහිදී මත්දවා භාවිත කරන ජනගහනය සම්බන්ධයෙන් ග්‍රාම නිලධාරී වසම මට්ටම් කරන ලද ගණනය කිරීම වලට අදාළ දත්ත වලට අමතරව මත්දවා භාවිත කරන පුද්ගලයින් සම්බන්ධයෙන් දැනට පවතින දත්ත භාවිත කිරීම මගින් ඇස්තමේන්තු ගත අගයන් සකස් කිරීම සිදුවේ. නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයකට අදාළව කළින් හඳුනාගත් දත්ත භාවිත කරමින් ඉලක්ක ගත ජනගහනය පිළිබඳ ගණනය කිරීම කර ඇත. වතු ක්‍රම යටතේ ප්‍රධාන ක්‍රම 02ක් භාවිත කර ඇත.

1. Benchmark – Multiplier method
2. Capture – recapture method

1. Benchmark – Multiplier method

ඉලක්කගත ජනගහනයට අදාළ දැනට පවත්නා දත්ත පද්ධති භාවිත කරමින් මත්දවා ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ ඇස්තමේන්තු අගයන් සකස් කිරීමේදී විවිධ නිර්ණායකවලට සහ උප කණ්ඩායමවලට අදාළව පවත්නා දත්ත ඇසුරින් ලබාගත් සත්‍ය අගය (Fix value) සහ අදාළ නිර්ණායක සම්බන්ධයෙන් ඇස්තමේන්තු ගත සමානුපාතිකය (Estimated proportion) භාවිත කර ඇත. ඒ සඳහා භාවිත කළ මූලාශ්‍ර / පහත දත්වා ඇත.

01. අන්තරායකර මාපද පාලක ජාතික මණ්ඩලය විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන මත්දවා දුර්ජාවිත දත්ත පද්ධතිය (Drug Abuse Monitoring System – DAMS) මත්දවා ආශ්‍රිත අත්අඩංගුවට ගැනීම් පිළිබඳ දත්ත සහ ප්‍රතිකාර වලට ඇතුළත්වීම් පිළිබඳ දත්ත
02. මත්දවා ආශ්‍රිත අත්අඩංගුවට ගැනීම් පිළිබඳ පොලිස් මත්දවා කාර්යාලයේ වාර්ෂික දත්ත (2014 - 2018)
03. ඉලක්කගත ජනගහනය (මත්දවා භාවිත කරන පුද්ගලයින්) නියැදිය වශයෙන් යොදාගත් පරුදේශ්‍රණ අධ්‍යයන සහ සමීක්ෂණ වලට අදාළ දත්ත (2017/2018 වර්ෂ තුළ)
මත්දවා භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය සහ තුළතන ප්‍රවණතා පිළිබඳ අධ්‍යයනය (n = 1079)
මාදක සහ මෙන්වර්පක මාපද භාවිතය පිළිබඳ සමීක්ෂණය (n = 2000)
කාන්තාවන් අතර මත්දවා භාවිතය පිළිබඳ අධ්‍යයනය (n = 150)

2. Capture – recapture method

ඉලක්ක ගත ජනගහනය සම්බන්ධ ලැයිස්තු භාවිත කරමින් නැවත ඇතුළත් වීම ඉවත්කර සත්‍ය අගය ගණනය කිරීම සහ ඒ භරහා මත්දවා භාවිත කරන ජනගහනයට ඇස්තමේන්තු කිරීම මෙහිදී සිදුවේ. මේ සඳහා භාවිත කළ මූලාශ්‍ර කිහිපයකි.

01. වසර 05කට අදාළව මත්දවා ආශ්‍රිත වැරදි සංඛ්‍යාව අත්අඩංගුවට පත් පුද්ගලයින් සම්බන්ධයෙන් පොලිස් මත්දවා කාර්යාලය පොලිස් කොට්ඨාස මට්ටම් සකස් කරන ලද දත්ත ගොනුව.
02. අන්තරායකර මාපද පාලක ජාතික මණ්ඩලයේ බාහිර සේවා නිලධාරීන් විසින් කේත්තුය තුළ හඳුනාගත් මත්දවා භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ලැයිස්තුව.

03. 2018 වර්ෂය තුළ මත්දවා දුරජාවිත දත්ත පද්ධතියට පොලිස් සේවාන වලින් වාර්තා වූ අත්අඩංගුවට පත්වුවන් පිළිබඳ දත්ත ගොනුව

1.4 දත්ත සකස් කිරීම සහ විශ්ලේෂණය

දත්ත විශ්ලේෂණයට ප්‍රථම දිවයින පුරා ග්‍රාම නිලධාරී වසම් මට්ටමින් සිදු කරන ලද ගණනය කිරීම් වලට අදාළව ලබාගත් දත්ත අදියර 03 ක් යටතේ විශ්ලේෂණයට අවශ්‍ය පරිදි සකස් කිරීම කරන ලදී.

01. Screening phase - දිවයිනේ සියලු ග්‍රාම නිලධාරී වසම්වලට අදාළ දත්ත ඇතුළත් දත්ත තොනුවෙහි මූලික පරීක්ෂාවක් සිදු කිරීම

02. Diagnostic phase - දත්ත ගොනුවෙහි පවත්නා ගැටලු හඳුනා ගැනීම

03. Treatment phase - අවශ්‍ය දත්ත සංස්කරණ කටයුතු සිදු කිරීම සහ හඳුනාගත් ගැටලු තීරාකරණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පියවර ගැනීම

සමීක්ෂණයට අදාළ දත්ත විශ්ලේෂණය සඳහා SPSS පරිගණක මෘදුකාංගය හාවිත කර ඇති අතර ඇස්තමේන්තු අගයයන් සකස් කිරීමට අදාළ ද්විතීයික දත්ත මූලාශ්‍ර හාවිත කිරීමේදී Benchmark – Multiplier ක්‍රමය සහ Capture- recapture ක්‍රමය මත පදනම්ව දත්ත විශ්ලේෂණය සිදුකර ඇත.

1.5 උපයෝගීතාව

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් දිස්ත්‍රික්ක සහ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස මට්ටමින් මත්දවා හාවිතයේ ව්‍යාප්තිය සැළකිල්ලට ගනිමින් නිවාරණ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ දැනට ක්‍රියාත්මක වන වැඩසටහන් තවදුරටත් ගක්තිමත් කිරීම සඳහා මෙම දත්ත පාදක කරගත හැකිය.

ප්‍රතිකාර හා පුනරුත්ථාපන වැඩසටහන් ආරම්භ කිරීමේදී මත්දවා හාවිතයේ ව්‍යාප්තිය ඉහළ ප්‍රදේශ සඳහා ප්‍රමුඛතාවය ලබාදෙමින් වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කළ හැකිය. මත්දවා ගැටලුව පාලනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන සහ ආයෝජන වෙන් කිරීමේදී මත්දවා ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ මෙම වාර්තාව මගින් සම්පාදනය කර ඇති ඇස්තමේන්තු අගයයන් පාදක කර ගත හැකිය.

එමෙන්ම ඉලක්කගත ජනගහණය පිළිබඳව සහ මත්දවා හාවිතය ආසුනු වෙනත් ගණනය කිරීම් සඳහා මෙම සංඛ්‍යාත්මක අගයයන් හාවිත කළ හැකිය. මත්දවා ගැටලුව පාලනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රාදේශීය වශයෙන් රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන ආයතන ඒකාබද්ධව යාන්ත්‍රණයක් සකස් කිරීම සහ එලදායී වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට ප්‍රාථමික පදනමක් ලෙස මෙම දත්ත හාවිත කළ හැකිය.

1.6 ආචාර්යම ආරක්ෂා කිරීම පිළිබඳ අවධානය

ග්‍රාම නිලධාරී වසම් මට්ටමින් සිදුකරන ලද ගණනය කිරීමේදී නැවත ගණනය වීම වැළැක්වීම සඳහා පමණක් පුද්ගලයින් නාමිකව ලැයිස්තුගත කිරීම සිදුකර ඇති අතර අවසන් ආකෘති පත් සම්පූර්ණ කිරීමේදී පුද්ගලයින්ගේ නම හෝ කිසිදු අනතුතාවයක් හෙළිවන ආකාරයට දත්ත එක් රස් කිරීමක් සිදුකර නොමැත. මෙහිදී අනාවරණය වන මත්දවා හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ නම හෝ අදාළ සංඛ්‍යා පිළිබඳ රහස්‍යතාව ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කරන ලදී. ද්විතීයික මූලාශ්‍ර ලෙස දත්ත පද්ධති හාවිත කිරීමේදී ද එම සිද්ධාන්තයම අනුගමනය කරන ලදී.

1.7 තාක්ෂණික සීමා

- වසංගතමය අධ්‍යයන (Epidemiological studies) අතර මත්දවා හාවිතය පිළිබඳ අධ්‍යයනයට ලක් කළද සමාජ පර්යේෂණ වලදී මත්දවා හාවිතය නිර්ණය කර ගැනීමට රෝග විනිශ්චය ආකෘතිය හාවිත කළ තොහැක.
- ශ්‍රී ලංකාවේ මත්දවා හාවිත කරන ජනගහණයෙන් බහුතරයක් බහුවිධ මත්දවා හාවිත කරන පුද්ගලයින් (Poly drug users) වන බැවින් එක් එක් ඇස්තමේන්තු අගයයන් තුළ බහුවිධ මත්දවා හාවිත කරන්නන් තියෙක්තය වේම.
- නීති විරෝධ මත්දවා හාවිතය සමාජ අවමානයට පාතුවන කරුණක් වන බැවින් සමීක්ෂණ වලදී විශේෂයෙන් ඉලක්කගත ජනගහනයට අදාළ ගණනය කිරීම් වලදී යම් සීමාකම් මතුවේ ඇත.
- සාමාන්‍ය ජනගහණසමීක්ෂණ (General population survey) මත්දවා හාවිත කරන ජනගහණය පිළිබඳ තොරතුරු එක්රස් කිරීමට හාවිත කරන පොදු ඕල්ප ක්‍රමයක් වූවත් හෙරෙයින් ගංජා වැනි මත්දවා වර්ග හාවිතය පිළිබඳ දත්ත එවැනි ගෙහස්ථ සමීක්ෂණ හරහා වාර්තා වීම සීමා සහිත වේ.එම නිසා ගෙහස්ථ සමීක්ෂණ වෙනුවට ග්‍රාම නිලධාරී වසම් මට්ටමින් ඉලක්කගත ජනගහණය ගණනය කිරීමේ ක්‍රමයක් මෙහිදී හාවිත කර ඇත. එමෙන්ම ව්‍යාප්තිය ඇස්තමේන්තුගත කිරීමේ වතු ක්‍රම හාවිත කර ඇත.

02. ප්‍රතිඵල

මෙම පරිච්ඡේදය කුළ ශ්‍රී ලංකාවේ මත්දව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනයට අදාළ ඇස්තමේන්තු අගයන් පහත නිර්ණායක ඔස්සේ ඉදිරිපත් කර ඇත.

1. ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය අනුව
2. වයස් මට්ටම අනුව - වයස අවුරුදු 18 ට අඩු සහ අවුරුදු 18 හෝ ඊට වැඩි වගයෙන්
3. මත්දව්‍ය වර්ග අනුව - සිගරට්/ මද්‍යසාර/ හෙරොයින්/ ගංජා/ වෙනත්/ පෙති වර්ග
4. භුගෝලීය ප්‍රදේශ අනුව - පළාත්, දිස්ත්‍රික්ක සහ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස මට්ටමින්

2.1 ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්තමේන්තුගත මත්දව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය

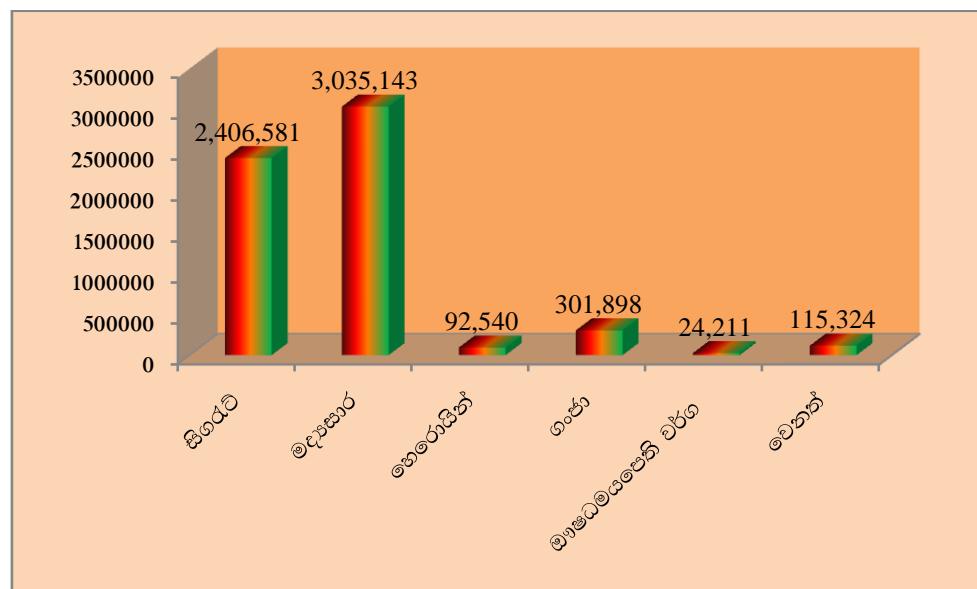
වරු අංක 01 - ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්තමේන්තුගත මත්දව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය

මත්දව්‍ය වර්ගය Drug type	ස්ත්‍රී (Female) *	පුරුෂ (Male) *	එකතුව Total*
සිගරට්/ දුම්කොල ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන(Cigarette / Tobacco products)	26,035	2,380,546	2,406,581
මද්‍යසාර(Alcohol)	22,985	3,012,158	3,035,143
හෙරොයින්(Heroin)	1487	91,053	92,540
ගංජා(Cannabis)	4736	297,162	301,898
මූෂධමය පෙති වර්ග(Pharmaceutical Tablets)	587	23,624	24,211
වෙනත්(Other)	4265	111,059	115,234

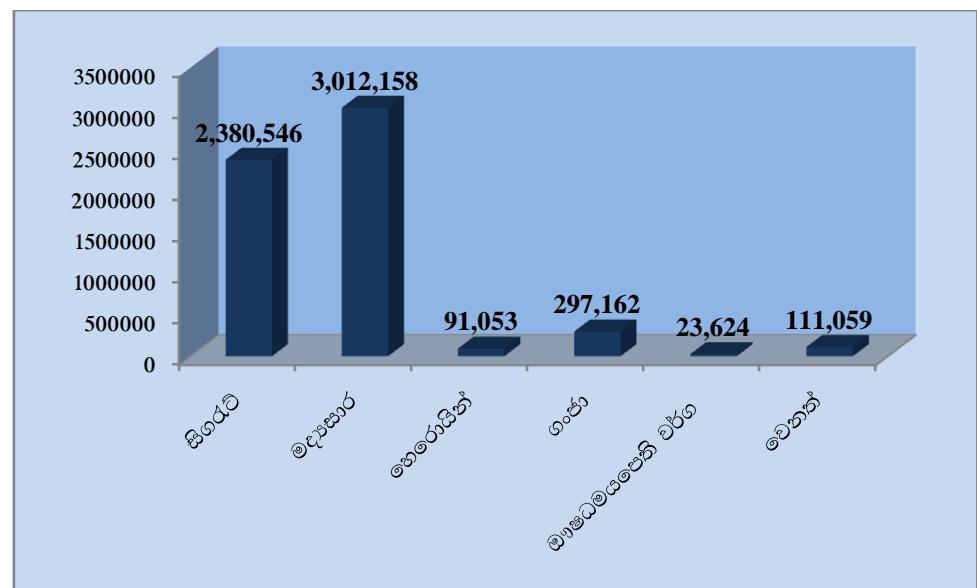
* ඉහත අගයන් කුළ බහුවිධ මත්දව්‍ය භාවිත කරන පුද්ගලයින් (*Poly drug users*) නියෝජනය වේ. වෙනත් කාණ්ඩියේ එකස්ස්ටසි වැනි ඇමුවුම් කාණ්ඩියේ උත්තේත්තක, කොකොන්, මෙතමුවුම් නැමිස්/මදනමේදක වැනි ගංජා ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන බාඩුල්, මාවා වැනි ප්‍රවික් විශේෂ, ආස්‍රාණික වර්ග ඇතුළත් වේ.

ඉහත ඇස්තමේන්තු අගයන් අනුව නීතිවිරෝධ මත්දව්‍ය අකරින් ගංජා භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ඉහළ ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකිය. දෙවැනියට වැඩිම ව්‍යාප්තිය පෙන්නුම් කරනුයේ හෙරොයින් සම්බන්ධයෙනි. හෙරොයින්, ගංජා සහ මූෂධමය පෙති වර්ග අවහාවිත කිරීම සම්බන්ධයෙන් පුරුෂ ජනගහනයට සාපේක්ෂව කාන්තාවන් අතර අවම ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකිය.

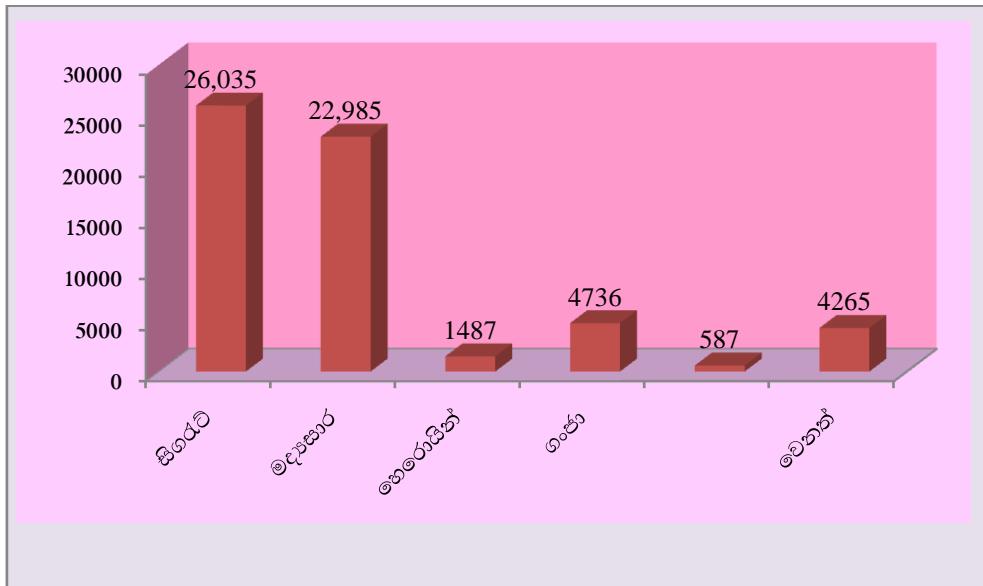
ප්‍රතිකරණ අංක 01 - ස්ථීර පුරුෂනාවය අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්තමෙන්තුගත මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය

ප්‍රතිකරණ අංක 02 - ශ්‍රී ලංකාවේ මත්ද්‍රව්‍ය භාවිත කරන පුරුෂ ජනගහනය

ප්‍රතිතාර අංක 03 - ශ්‍රී ලංකාවේ මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ස්ත්‍රී ජනගහනය

2.2 වයස් මට්ටම් සහ ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රී පුරුෂාවය අනුව ඇස්කමේන්තුගත මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය

වග අංක 02 - ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්කමේන්තුගත මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනය

මත්ද්ව්‍ය වර්ගය Drug type	වයස අවුරුදු 18 ට අඩු (Below 18 years)*		වයස අවුරුදු 18 හේ ඊට වැඩි (18 years and above)*		එකතුව Total
	ස්ත්‍රී (Female)	පුරුෂ (Male)	ස්ත්‍රී (Female)	පුරුෂ (Male)	
සිගරට (Cigarette)	311	122,305	25,724	2,258,241	2,406,581
මද්‍යසාර (Alcohol)	1012	121,074	21,973	2,891,084	3,035,143
හෙරෝයින් (Heroin)	69	6140	1418	84,913	92,540
ගංජ (Cannabis)	246	30,100	4490	267,062	301,898
මාජදමය පෙති වර්ග (Pharmaceutical Tablets)	143	4571	444	19,053	24,211
වෙතු (Other)	265	9636	4000	101,423	115,234

* ඉහත අයන් තුළ බහුවිධ මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන පුද්ගලයින් (*Poly drug users*) නියෝගනය වන අතර එක් එක් වයස් කාණ්ඩ යටතේ මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන සමස්ක පුද්ගල සංඛ්‍යාව ගණනය කළ නොහැක.

වයස් මට්ටම් අනුව මත්ද්ව්‍ය / මද්‍යසාර භාවිත කරන පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව විශ්ලේෂණය කිරීමේදී වයස අවුරුදු 18 ට අඩු පුද්ගලයින් අතර සිගරට සහ මද්‍යසාර සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රවණතාවයක් හඳුනාගත හැකි අතර මාදක සහ මනේවර්ථක කාණ්ඩයේ මත්ද්ව්‍ය අතරින් ගංජ සහ මාජදමය පෙති වර්ග අතර සැලකියයුතු ප්‍රවණතාවක් හඳුනාගත හැකිය.

2.3 ඇස්කමෙන්තුගත මත්දවා හාවිත කරන ජනගහනය(පූ ලංකාවේ වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි සමස්ත ජනගහනයට ප්‍රතිශතයක් වශයෙන්)

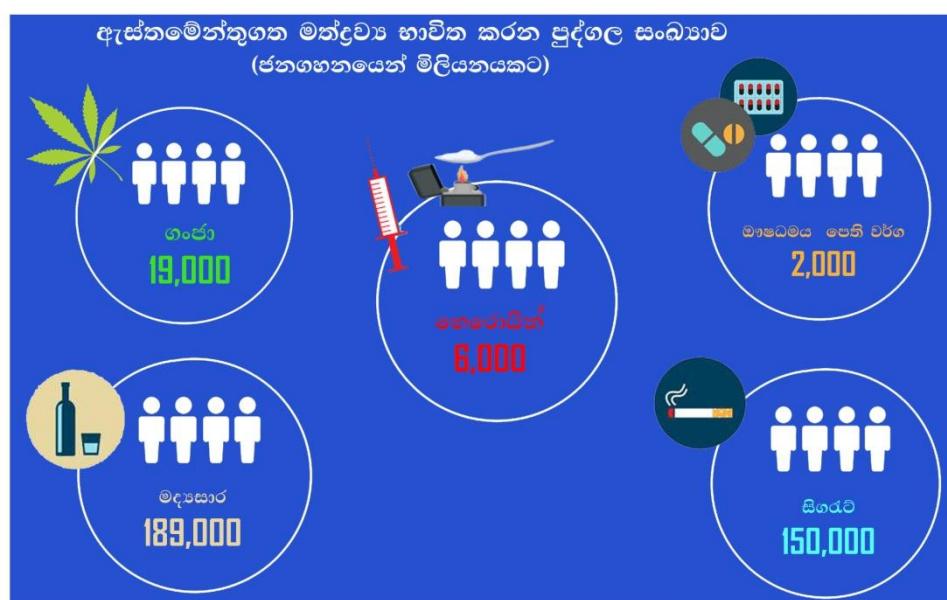
වග අංක 03 - ඇස්කමෙන්තුගත මත්දවා හාවිත කරන ජනගහනය සමස්ත ජනගහනයට ප්‍රතිශතයක් ලෙස

මත්දවා වර්ගය Drug type	වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි ස්ත්‍රී ජනගහනයට ප්‍රතිශතයක් ලෙස (As a percentage for total female population of above 14 years)%	වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි පුරුෂ ජනගහනයට ප්‍රතිශතයක් ලෙස (As a percentage for total male population of above 14 years) %	වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි සමස්ත ජනගහනයට ප්‍රතිශතයක් ලෙස (As a percentage for total population of above 14 years) %
සිගරට (Cigarette)	0.3	31.1	15.0
මද්‍යසාර (Alcohol)	0.3	39.4	18.9
හෙරෝයින් (Heroin)	0.017	1.2	0.6
ගංජ (Cannabis)	0.1	3.9	1.9
ඡ්‍යාපදමය පෙන් වර්ග (Pharmaceutical Tablets)	0.01	0.31	0.15
වෙනත් (Other)	0.1	1.5	0.7

* ජන හා සංඛ්‍යාලේඛන දත්ත, 2012 අනුව

වයස අවුරුදු 14 ට වැඩි පුරුෂ ජනගහනය අතර මද්‍යසාර සම්බන්ධයෙන් ඉහළ ප්‍රවණතාවයක් පෙන්වුම් කරයි.

2.4 ඇස්කමෙන්තුගත මත්දවා හාවිත කරන ජනගහනය - සමස්ත ජනගහනයෙන් මිලියනයකට (1,000,000)

2.5 හාවිත කරන රටාව අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ඇස්කමෙන්තුගත මත්ද්ව්‍ය හාවිත කරන ජනගහනය

මත්ද්ව්‍ය වර්ගය Drug type	භාවිත කරන රටාව Drug use pattern		එකතුව Total*
	දිනපතා Daily	අවස්ථානුකූලව Occasionally	
සිගරට (Cigarette)	1,613,777	792,804	2,406,581
මද්‍යසාර (Alcohol)	1,063,383	1,971,760	3,035,143
හෙරොයින් (Heroin)	70,862	21,678	92,540
ගංජ (Cannabis)	178,643	123,255	301,898
ඡිග්‍යුම්ඩ පෙති වර්ග (Pharmaceutical Tablets)	12,932	11,279	24,211

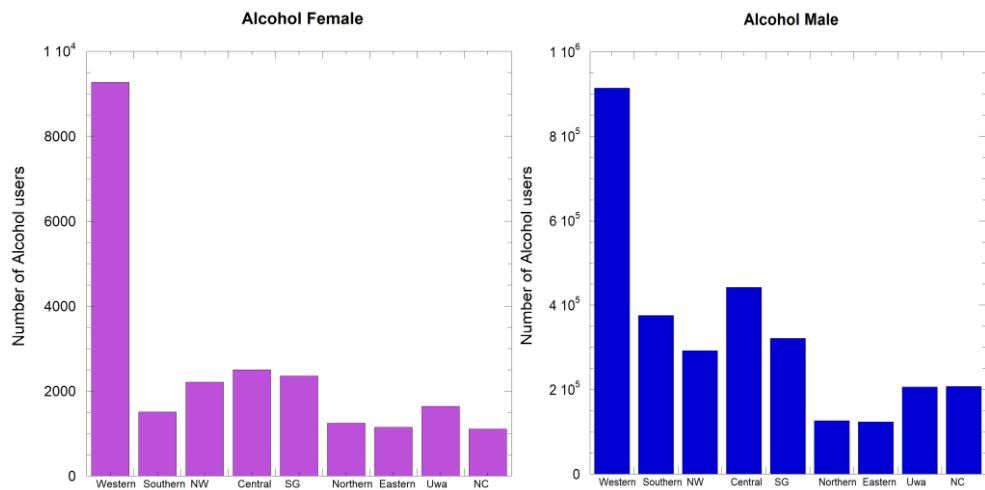
* ඉහත අයයෙන් තුළ බහුවිධ මත්ද්ව්‍ය හාවිත කරන පුද්ගලයින් (Poly drug users) නියෝජනය වේ. හාවිත කරන රටාව අනුව පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව විශ්ලේෂණය කිරීමේදී මද්‍යසාර හැර අනෙක් සියලු මත්ද්ව්‍ය වර්ගවල දිනපතා හාවිත කරන පුද්ගල සංඛ්‍යාවේ වැඩි අයයක් පෙන්වුම් කරයි. මද්‍යසාර හාවිත කරන පුද්ගලයින් අතරින් අවස්ථානුකූලව හාවිත කරන කණ්ඩායමේ වැඩි ප්‍රතිගතයක් නියෝජනය වේ.

2.6 පළාත් මට්ටමින් ඇස්කමෙන්තුගත මත්ද්ව්‍ය හාවිත කරන ජනගහනය

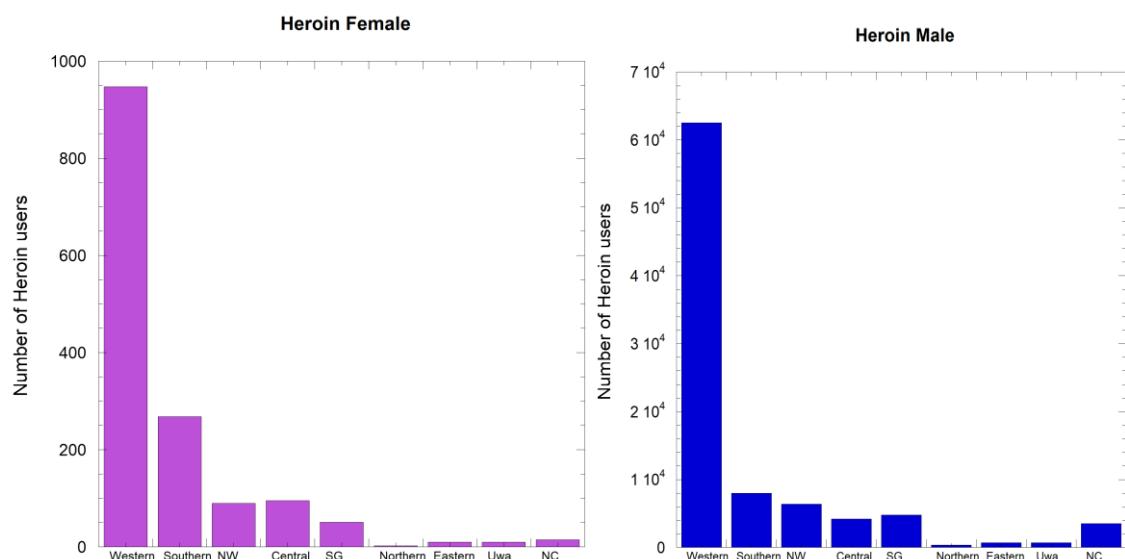
පළාත	සිගරට	මද්‍යසාර	හෙරොයින්	ගංජ	පෙති	වෙනත්
බස්නාහිර	718,932	924,287	63,469	100,288	13,093	32,503
දකුණ	302,165	377,400	8,234	38,762	1,165	8,479
වයඹ	194,879	294,717	6,478	33,376	3,116	10,293
මධ්‍යම	376,215	445,029	4,276	23,397	1,188	13,231
සබරගමුව	225,947	324,275	4,807	32,319	1,647	12,118
උතුර	107,381	127,602	359	7,830	296	12,552
නැගෙනහිර	120,623	124,911	699	12,511	1,047	8,029
උග්‍ර	175,675	207,880	697	19,866	467	13,364
උතුරු මැදි	184,764	209,042	3,524	33,549	2,192	4,755

පළාත් මට්ටමින් මත්ද්ව්‍ය හාවිත කරන ජනගහනයේ ව්‍යාප්තිය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී බස්නාහිර පළාත තුළ ඉහළ ව්‍යාප්තියක් පෙන්වුම් කරයි.

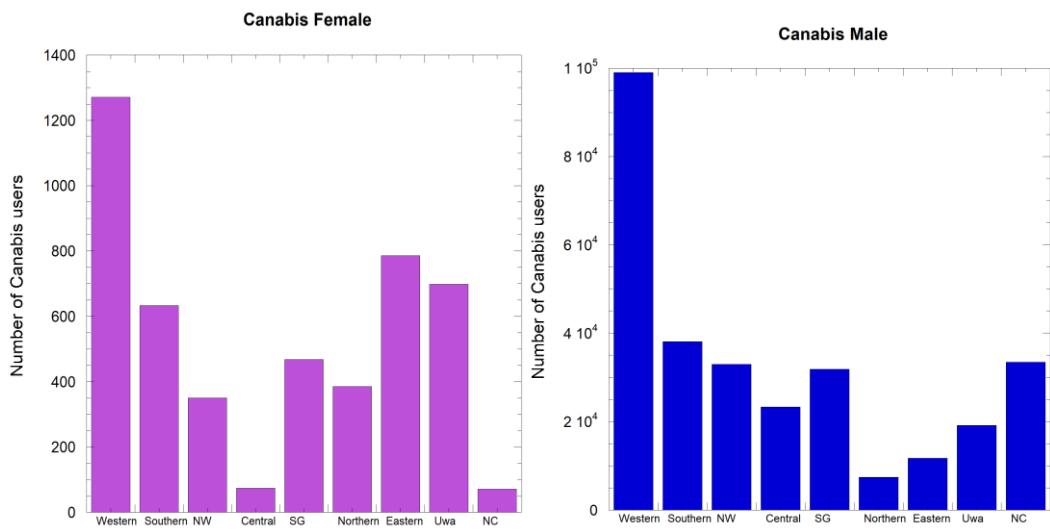
ප්‍රජ්‍යාරැලදු අංක 04 - පලාත් මට්ටමෙන් මධ්‍යසාරභාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

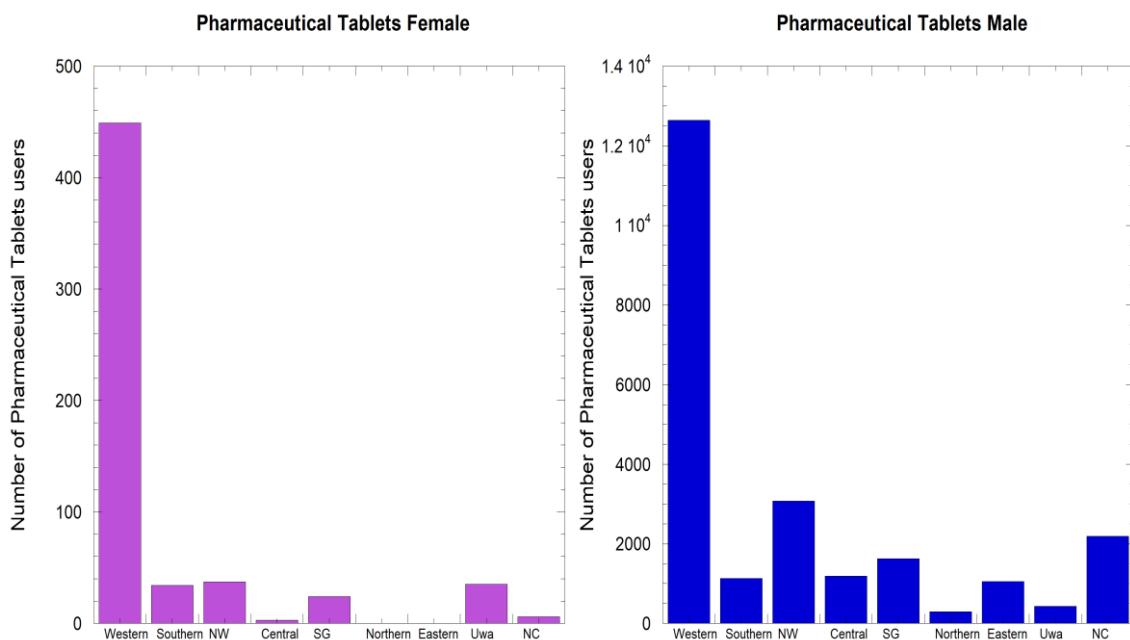
ප්‍රජ්‍යාරැලදු අංක 05 පලාත් මට්ටමෙන් හෙරොයින් භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

ප්‍රජ්‍යාරාධි අංක 06 පලාත් මට්ටමෙන් ගංජා භාවිතකරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

ප්‍රජ්‍යාරාධි අංක 07 පලාත් මට්ටමෙන් දාහැමය පෙනී වර්ග භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

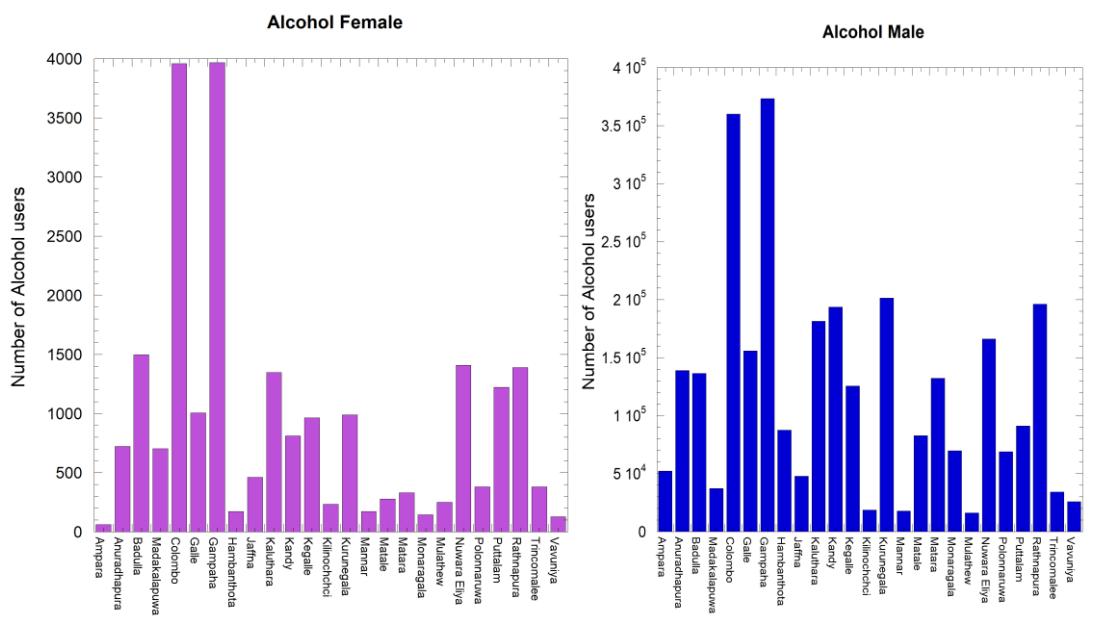
2.7 දිස්ත්‍රික්ක මට්ටම්න් ඇස්තමේන්තුගත මත්ද්වා හාවිත කරන ජනගහනය

දිස්ත්‍රික්කය	සියලුම	මද්‍යසාර	හෙරෝයින්	ගංජා	පෙති	වෙනත්
අම්පාර	51,448	52,304	321	6,051	106	2,402
අනුරාධපුර	124,011	139,791	3,021	23,587	1,880	3,245
බදුල්ල	108,976	137,983	365	8,774	398	9,696
මධ්‍යප්‍රාව	26,138	38,043	57	1,092	381	2,765
කොළඹ	314,462	364,062	41,550	54,001	6,367	13,690
ගාල්ල	126,192	157,051	5,380	16,100	781	2,772
ගම්පහ	267,440	377,443	18,004	30,540	5,809	10,155
හමබන්තොට	81,100	87,848	1,212	11,437	200	2,916
යාපනය	36,603	48,207	205	1,534	0	3,910
කඹතර	137,030	182,782	3,915	15,747	917	8,658
මහනුවර	176,094	194,466	3,215	11,305	774	5,274
කැංගල්ල	92,360	126,652	1,826	10,714	596	3,068
කිලිනොව්ලි	10,926	18,993	15	1,192	2	1,295
කුරුණෑගල	133,828	202,462	4,498	19,819	1,339	6,303
මන්නාරම	18,094	18,037	63	1,228	71	741
මාතලේ	67,421	83,078	880	7,621	353	6,055
මාතර	94,873	132,501	1,642	11,225	184	2,791
මොණරාගල	66,699	69,897	332	11,092	69	3,668
මුලතිවි	13,095	16,430	8	919	22	26
නුවරඑළිය	132,700	167,485	181	4,471	61	1,902
පොලොන්නරුව	60,753	69,251	503	9,962	312	1,510
පුත්තලම	61,051	92,255	1,980	13,557	1,777	3,990
රත්නපුර	133,587	197,623	2,981	21,605	1,051	9,050
ව්‍යුත්‍යාමලය	43,037	34,564	321	5,368	560	2,862
ව්‍යුත්‍යාව	28,663	25,935	68	2,957	201	6,580

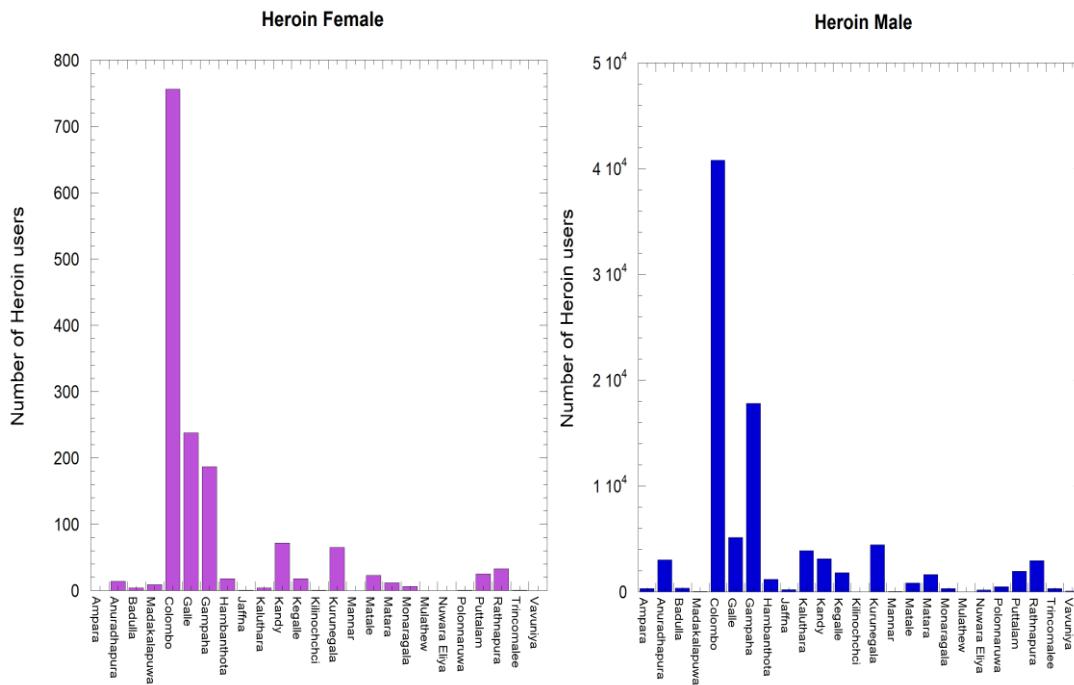
දිස්ත්‍රික්ක මට්ටම්න් මත්ද්වා හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ අවධානය යොමුකිරීමේදී නිකුත්‍යානුකූල සහ නිතිවිරෝධී යන මත්ද්වා කාණ්ඩ දෙකටම ආයත් මත්ද්වා සම්බන්ධයෙන් ඉහළ ව්‍යාප්තියක් කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය තුළ හඳුනාගත හැකිය.

හෙරෝයින් හාවිතයේ ව්‍යාප්තිය අනුව ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කය තුළ දෙවැනියට වැඩිම ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකි අතර ව්‍යාප්තියේ අනුපිළිවෙළ අනුව තෙවැනි දිස්ත්‍රික්කය ලෙස ගාල්ල දිස්ත්‍රික්කය හඳුනාගත හැකිය. එක් එක් මත්ද්වා වර්ග අනුව හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය පහත ප්‍රස්ථාර මගින් නිරුපණය කර ඇත.

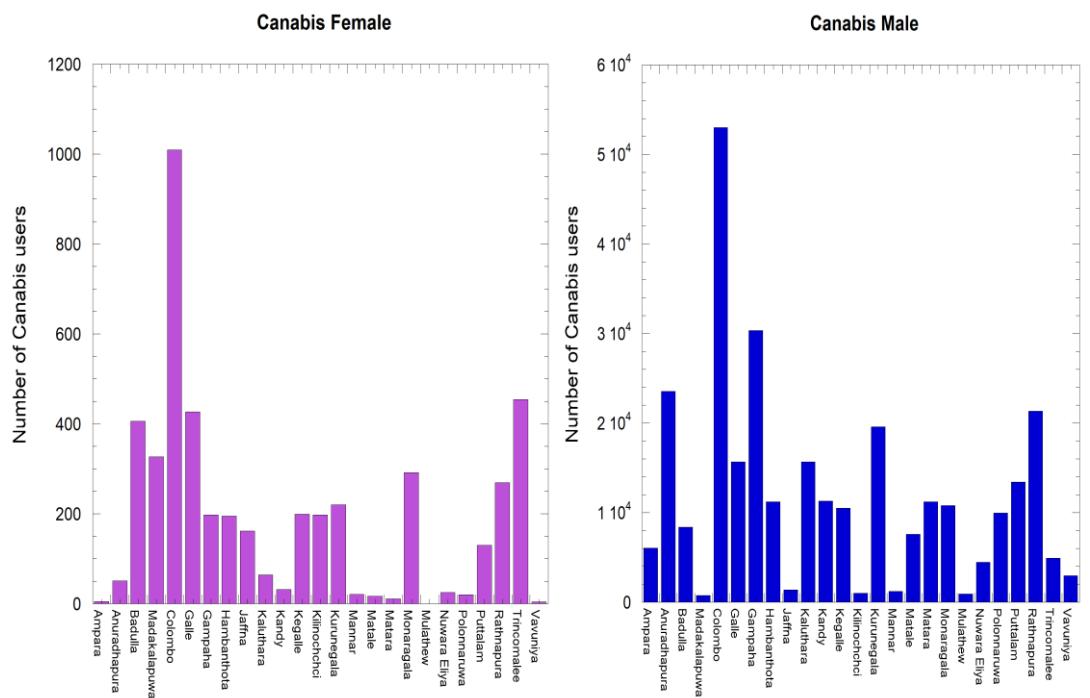
ප්‍රස්තාර අංක 8 දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමෙන් මදාසාර හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

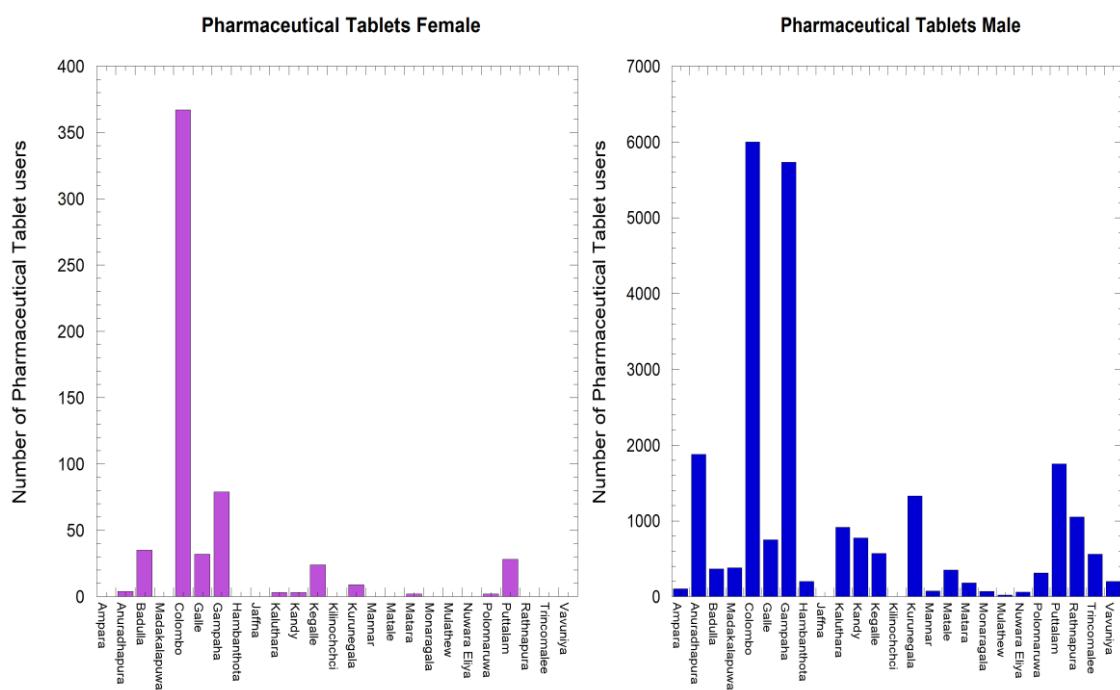
ප්‍රස්තාර අංක 9 දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමෙන් හෙරෙයින් හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

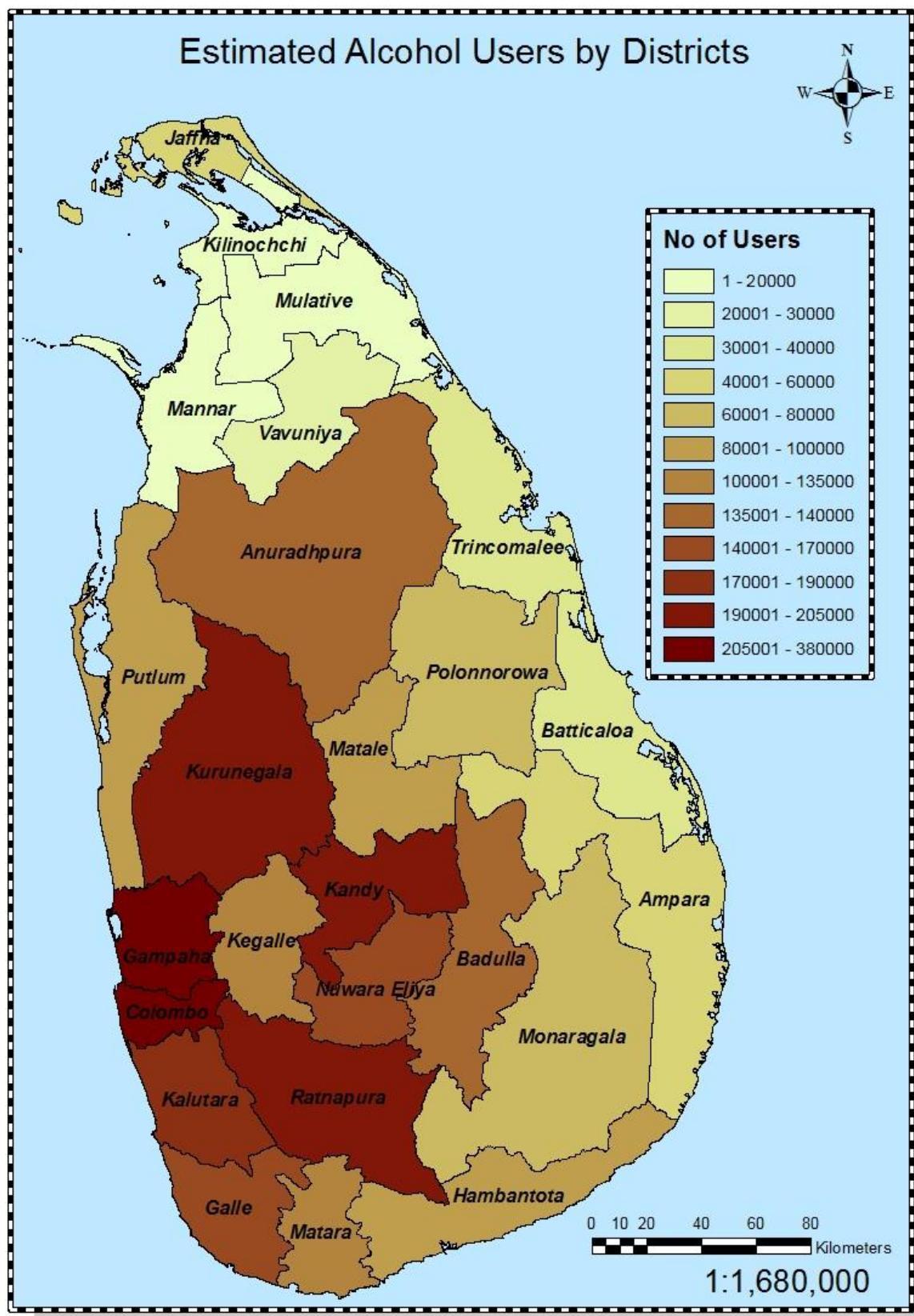
ප්‍රස්තාර අංක 10 දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමෙන් ගංජා භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

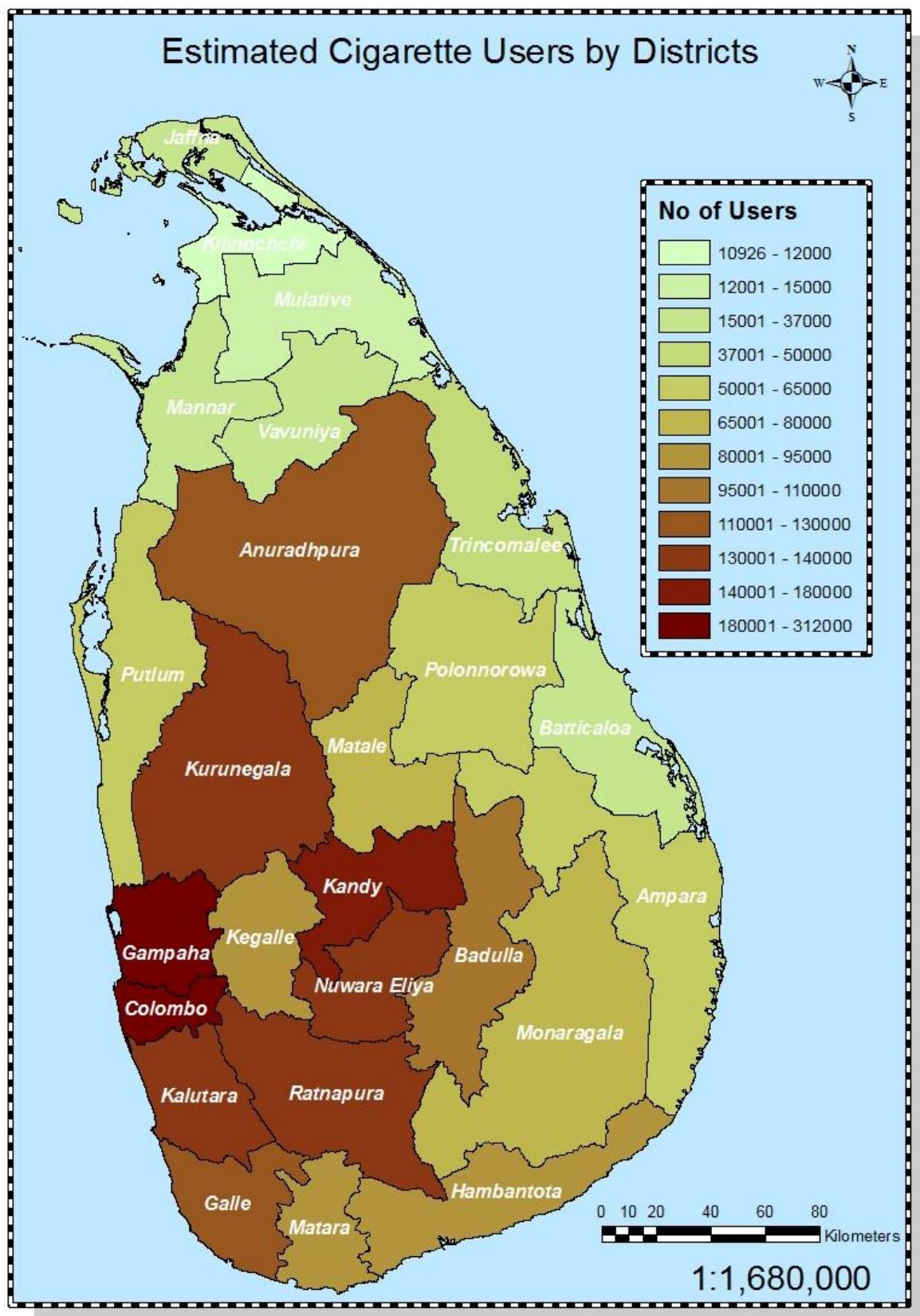
ප්‍රස්තාර අංක 11 දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමෙන් ඔහුගේ පෙනී වර්ග භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

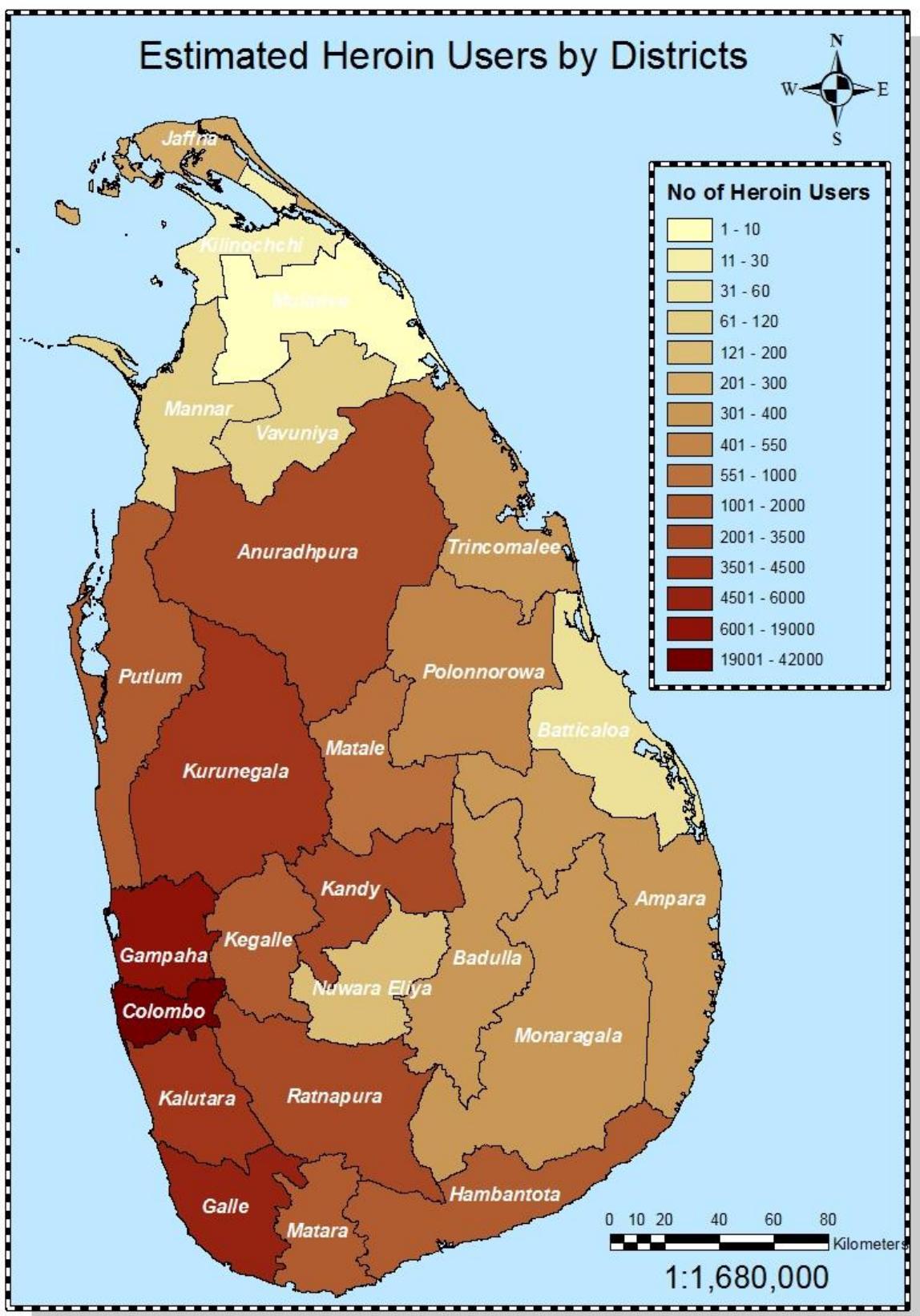
සිතියම අංක 01- දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් මද්‍යසාර හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

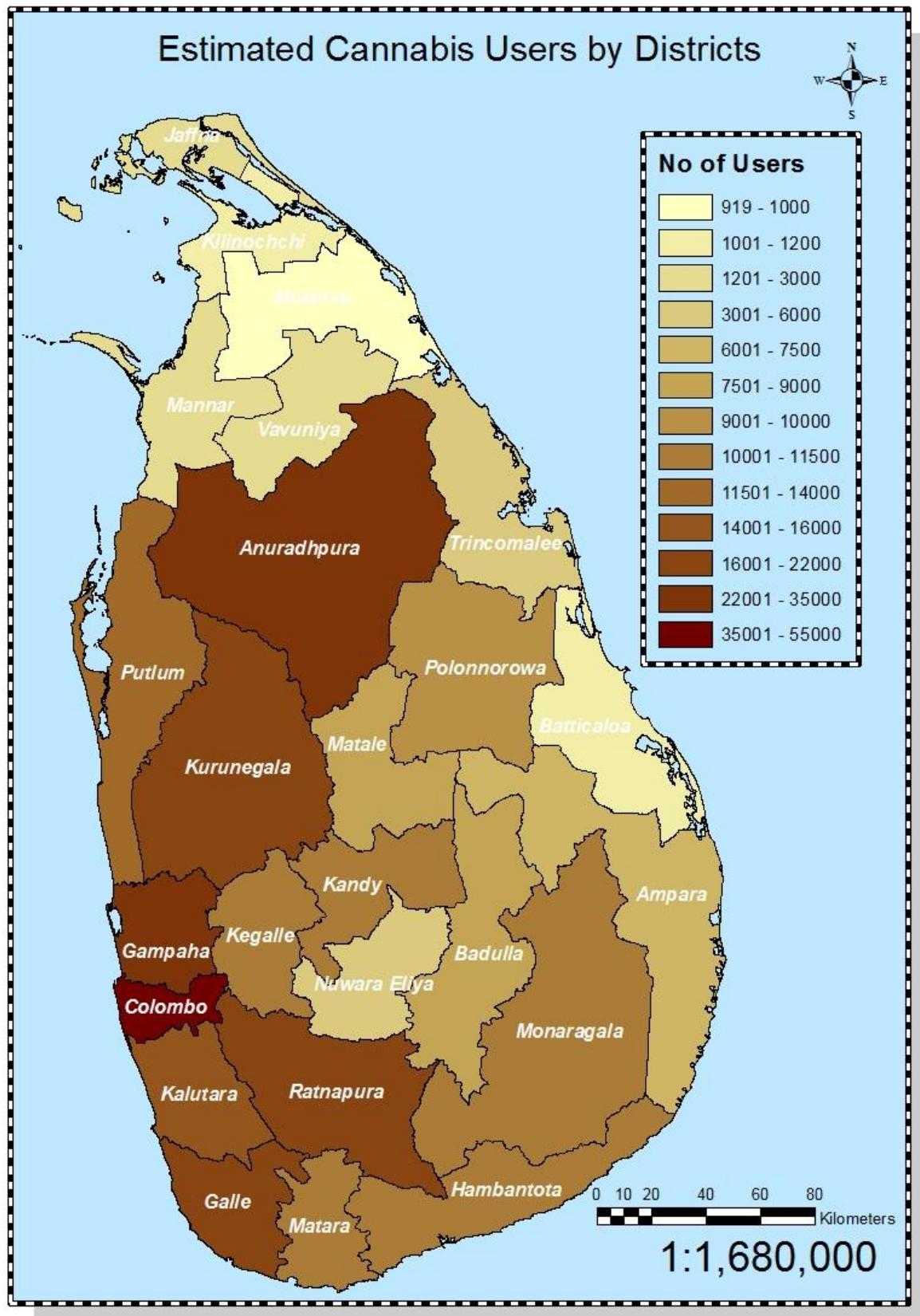

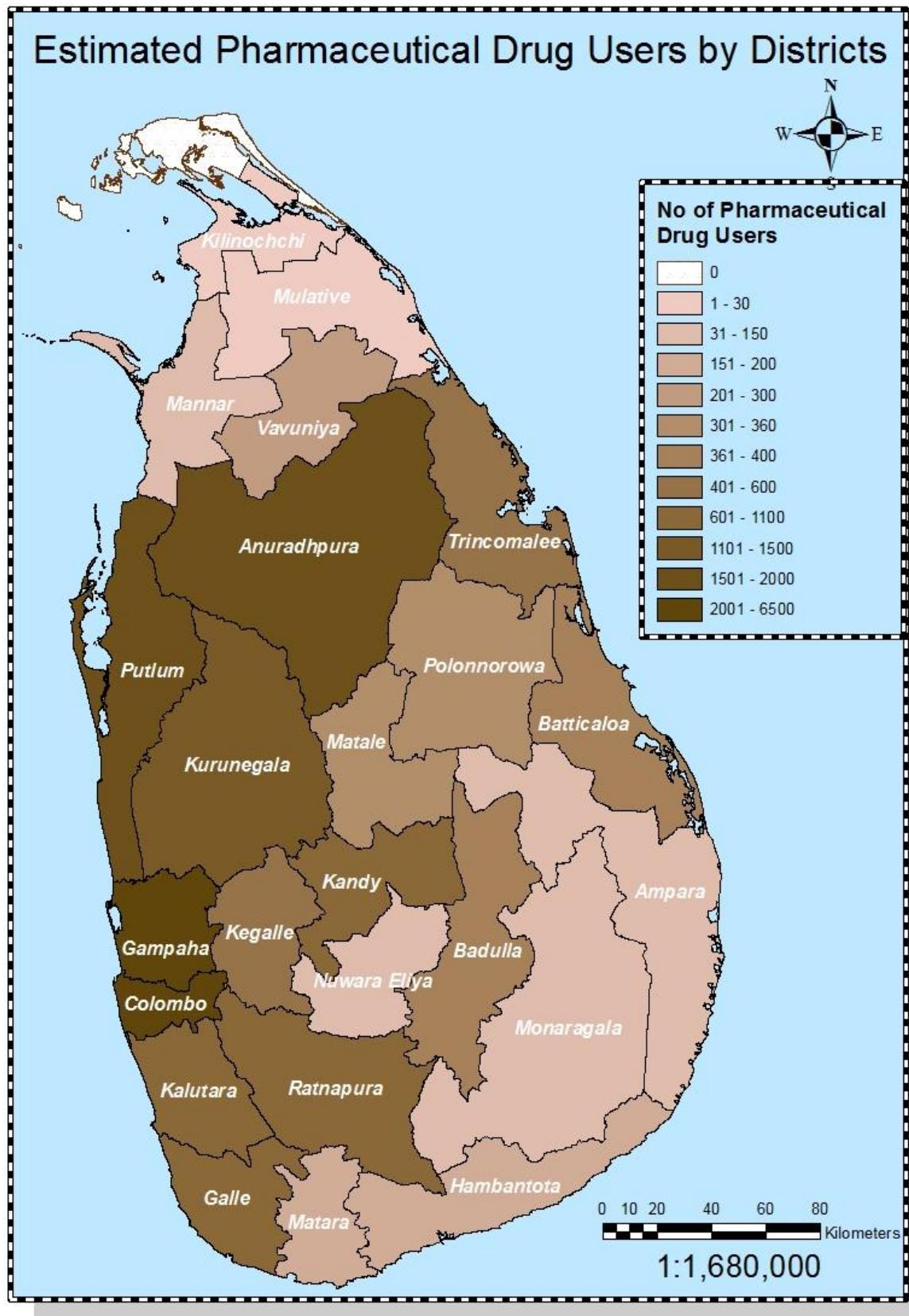
සිතියම අංක 02 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් සිගරට හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

සිතියම අංක 03- දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් හෙරෙයින් හාවිත කරන පුද්ගලයින්ගේ ව්‍යාප්තිය

2.8 ප්‍රතිකාර සඳහා යොමුවේමේ ප්‍රවණතාවය

ශ්‍රී ලංකාවේ මත්ද්වා භාවිත කරන ජනගහනයෙන් වාර්ෂිකව ප්‍රතිකාර සහ ප්‍රනරුත්රාපන සේවාවන් සඳහා ඇතුළත් වන ප්‍රතිශතය 7% ක් වේ. එමෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ දිනපතාහෙරායින් භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගෙන් ප්‍රතිකාර අවශ්‍ය ප්‍රතිශතය 77% ක් ලෙස ඇස්තමේන්තුගත කළ හැකිය.

2.9 බන්ධනාගාර ගත්තේමේ ප්‍රවණතාවය

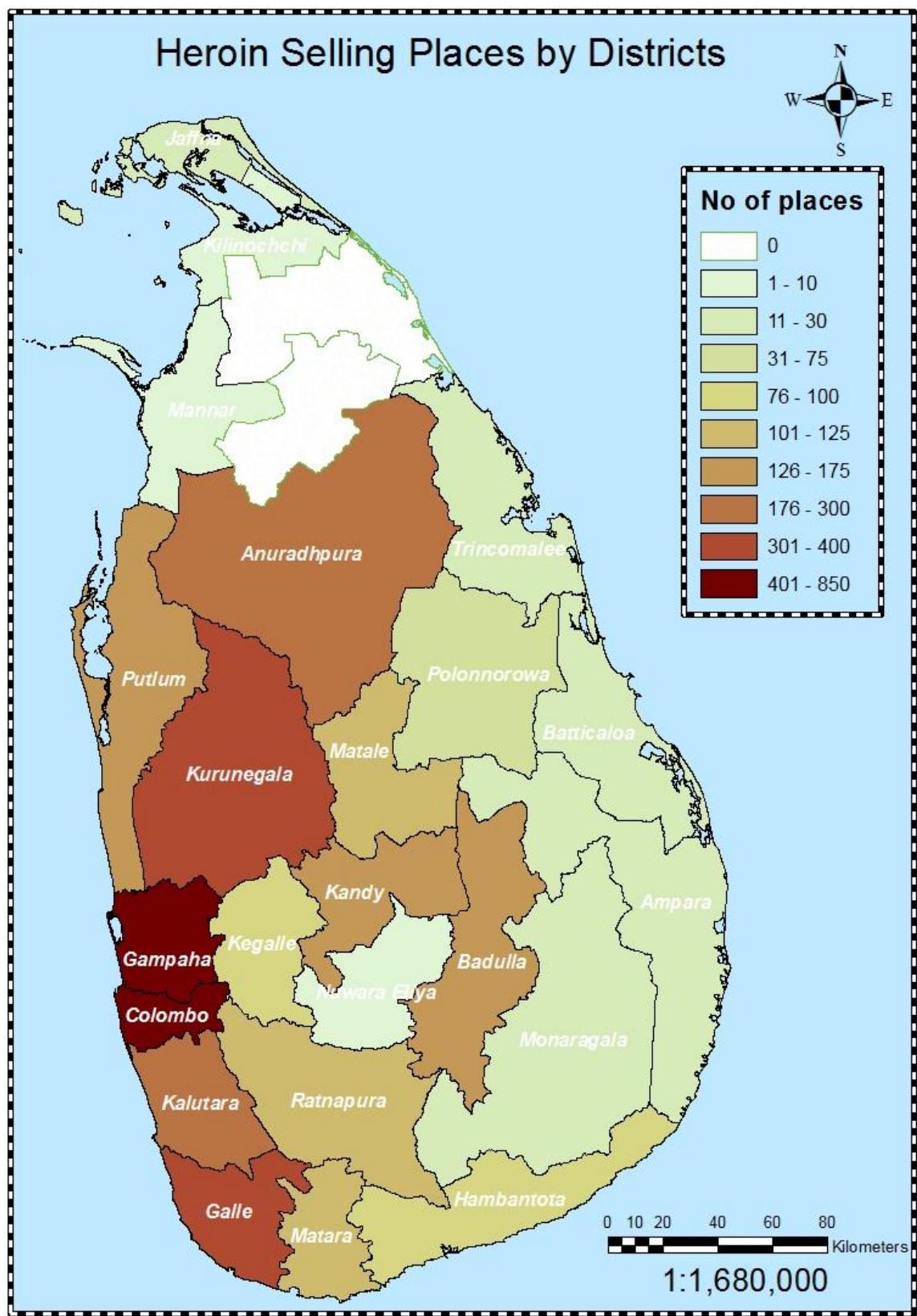
ශ්‍රී ලංකාවේ හෙරායින් භාවිත කරන ජනගහනයෙන් බන්ධනාගාරගත වන ප්‍රතිශතය 8% ක් වන අතර ගංඡා භාවිත කරන පුද්ගලයින්ගෙන් බන්ධනාගාර ගතවන ප්‍රතිශතය 2% කි. දැනට බන්ධනාගාරගත පුද්ගලයින් අතරින් හෙරායින් භාවිත කරන හෝ භාවිත කළ පුද්ගල සංඛ්‍යාව 7205 ක් වන අතර ගංඡා භාවිත කරන හෝ භාවිත කළ පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව 5575 ක් ලෙස අනාවරණය වී ඇත.

2.10 නීතිවිරෝධී මත්ද්වා අලෙවී කිරීමේ ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

සමික්ෂණ අනාවරණවලට අනුව ඉහළ ව්‍යාප්තියක් සහිත නීතිවිරෝධී මත්ද්වා වර්ග ලෙස ගංඡා සහ හෙරායින් වාර්තාවේ ඇති අතර දිවයින් එක් එක් දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමීන් විෂම ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකිය. මත්ද්වා භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය මෙන්ම මත්ද්වා සුලඟතාවය මිනුම් කිරීම සඳහා යොදාගත හැකි ප්‍රධාන නිර්නායකයක් ලෙස අදාළ පුදේශ තුළ ස්ථානගතව ඇති නීතිවිරෝධී මත්ද්වා අලෙවී කරන ස්ථාන සංඛ්‍යාව යොදාගත හැකිය.

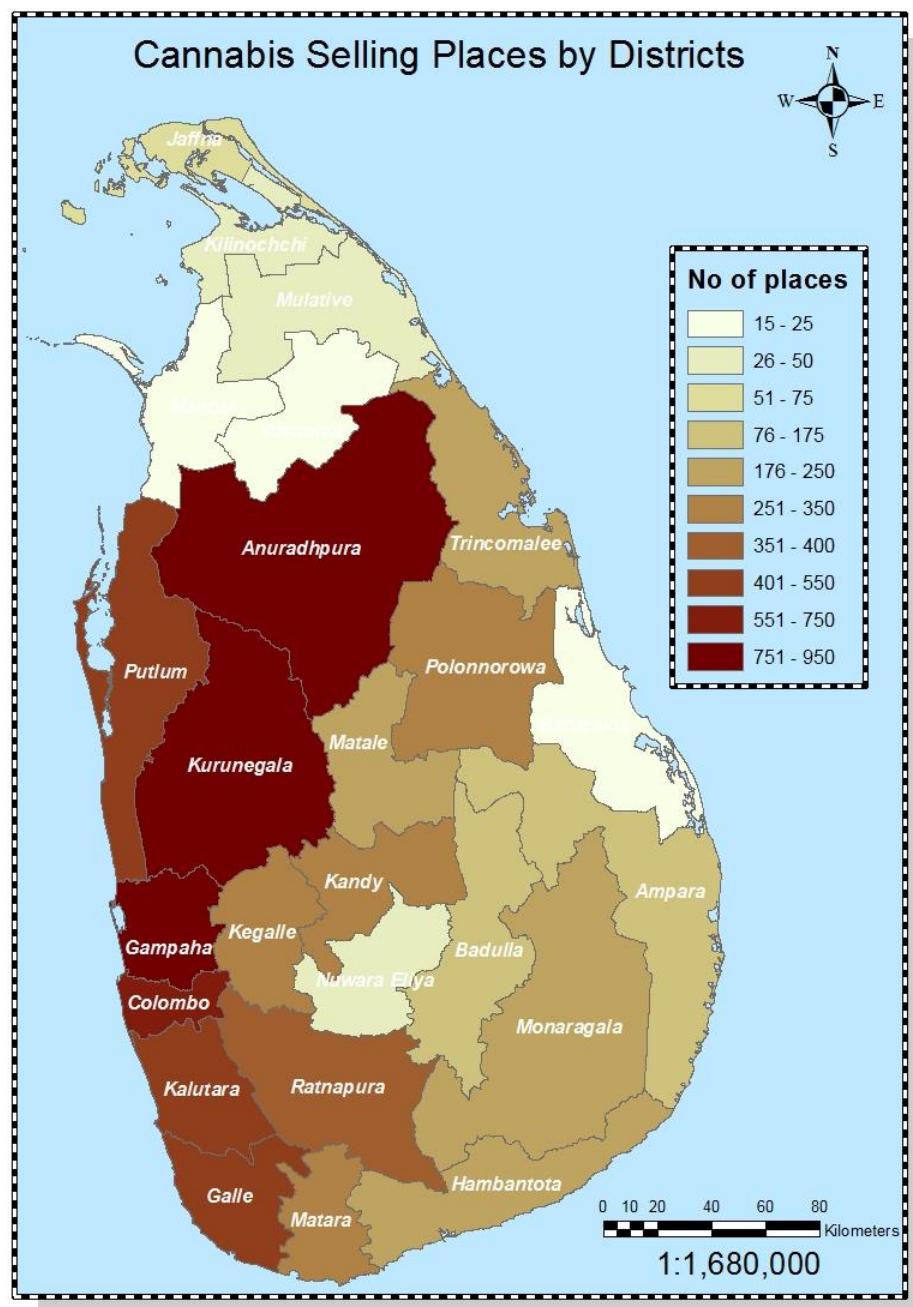
හෙරායින් භාවිත කරන පුද්ගල සංඛ්‍යාව දිස්ත්‍රික්ක අනුව ව්‍යාප්තව ඇති රටාව සහ හෙරායින් අලෙවීකරන ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය සංසන්දනාත්මකව විශ්ලේෂණය කිරීමේදී යම් සමානතාවයක් සහ සංගතබවක් හඳුනාගත හැකිය. එනම් හෙරායින් භාවිතයේ ඉහළ ව්‍යාප්තියක් සහිත දිස්ත්‍රික්කවල අලෙවී කරන ස්ථාන වැඩි සංඛ්‍යාවක් කේත්ද්‍රගතව ඇත. පහත සිතියම මගින් එය නිරික්ෂණය කළ හැකිය.

සිතියම් අංක 06 - දිස්ත්‍රික්ක මධ්‍යමීන් නිතිවිරෝධ හෙරායින් අලෙවිකරන ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

නිතිවිරෝධ ලෙස ගංජා අලෙවී කරන ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී හෙරෙයින් වලට වඩා වෙනස් තත්ත්වයක් හඳුනාගත හැකිය. එනම් ගංජා හාවිතයේ ඉහළ ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකි කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයට සාපේක්ෂය රිට වඩා අඩු ව්‍යාප්තියක් සහිත අනුරාධපුරය සහ කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කවල ගංජා අලෙවී කරන ස්ථානවල ඉහළ ව්‍යාප්තියක් හඳුනාගත හැකිය. පහත සිතියම මගින් එය වඩාත් පැහැදිලිවේ.

සිතියම අංක 06 - දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමින් නිතිවිරෝධ ගංජා අලෙවීකරන ස්ථානවල ව්‍යාප්තිය

3. නිගමන

- නීතියානුකූල මත්ද්ව්‍ය කාණ්ඩයට ගැනෙන සිරෝචිත සහ මද්‍යසාර භාවිතය වයස අවුරුදු 18 ට අඩු සහ 18 හේ රට වැඩි වයස් කාණ්ඩ අතර මෙන්ම ස්ත්‍රී සහ පුරුෂ දෙපාර්ශවය අතර ද ඉහළ ව්‍යාප්තියක් ඇත.
- නීතිවිරෝධ මත්ද්ව්‍ය අතරට ගැනෙන මත්ද්ව්‍ය වර්ග අතරින් ගංජා භාවිතය සම්බන්ධයෙන් ඉහළ ව්‍යාප්තියක් පෙන්වුම් කරන අතර හෙරොයින් දෙවැනි වැඩිම ව්‍යාප්තියක් සහිත නීතිවිරෝධ මත්ද්ව්‍ය ලෙස හඳුනාගතහැකිය.
- මාශයමය පෙනී වර්ග අවභාවිතය කුමයෙන් වර්ධනය වෙමින් පවතින ප්‍රවණතාවක් ලෙස හඳුනාගත හැකි අතර මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන පුද්ගලයින් අවස්ථානුකූලව මත්ද්ව්‍ය වර්ග එකක් හේ කිහිපයක් භාවිත කරනු ලැබේ. ඒ අනුව මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනයෙන් බහුතරයක් බහුවිධ මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන පුද්ගලයින්වේ(polly drug users).
- කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කය, ගාල්ල දිස්ත්‍රික්කය සහ කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කය හොරොයින් භාවිතයේ ඉහළ ව්‍යාප්තියක් සහිත දිස්ත්‍රික්ක ලෙස වාර්තාවේ ඇති අතර ගංජා භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය අනුව අනුමිලිවෙළින් කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කය, අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කය සහ රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කය ඉහළ ව්‍යාප්තියක් සහිත දිස්ත්‍රික්ක ලෙස වාර්තාවේ ඇත.
- මත්ද්ව්‍ය භාවිත කරන ජනගහනයෙන් ප්‍රතිකාර සඳහා ඇතුළත්වන ප්‍රතිගතය 7% ක් වන අතර ප්‍රතිකාර අවශ්‍ය පුද්ගලයින්ට සාමේක්ෂව එය ඉතා අඩු අගයක් බව නිගමනය කළ හැකිය.

4. යෝජනා

- වඩාත් එලදායී ලෙස මත්ද්ව්‍ය පාලන වැඩසටහන් සැලසුම් කිරීම සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලියේදී මෙම ජාතික සමීක්ෂණය මගින් අනාවරණය කර ඇති මත්ද්ව්‍ය භාවිතයේ ව්‍යාප්තිය සහ නව ප්‍රවණතා සැලකිල්ලට ගත යුතුය.
- මත්ද්ව්‍ය භාවිතය අවම කිරීම සඳහා ප්‍රතිකාර හා පුනරුත්ථාපන සේවාවන් තවදුරටත් වැඩි කළ යුතු අතර එහිදී පහත ප්‍රමුඛතා කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ යුතුය
  - මණෝධියාත්මක ප්‍රතිකාර ආකෘතිය මත පදනම්ව ප්‍රතිකාර මධ්‍යස්ථාන ප්‍රජා මට්ටමින් ආරම්භ කිරීම
  - දැනට ක්‍රියාත්මක වන රාජ්‍ය නොවන හා පොද්ගලික ප්‍රතිකාර මධ්‍යස්ථානවල ධාරිතාවය ඉහළ නැංවීම
  - ප්‍රතිකාර වැඩසටහන් සඳහා රාජ්‍ය නොවන හා පොද්ගලික අංශයේ දායකත්වය තවදුරටත් ලබාගැනීම
  - බන්ධනාගාරගතව සිටින පුද්ගලයින් නේවාසික ප්‍රතිකාර වැඩසටහන් සඳහා තවදුරටත් ඇතුළත් කර ගැනීම

ଆନ୍ତିକ ଗୁଣ୍ଡ

Department of Mental Health and Substance Dependence Non-communicable Disease and Mental Health Cluster, World Health Organization. (2000). *Guide to Drug Abuse Epidemiology*. WHO

Johnston L.D.(1980). *Review of General population Survey of Drug Abuse*. WHO offset publication No.52.

Rootman I., and Hughes, P.G. (1980). *Drug Abuse Reporting system*. WHO offset publication No.55, WHO, Geneva.

UNODC.(2002). *Developing an integrated drug information system: Global Assessment programme on drug abuse (GAP)*, Toolkit module 1.

UNODC.(2003). *Estimating prevalence: Indirect methods for estimating the size of the drug problem*. Global Assessment programme on drug abuse (GAP), Toolkit module 2.

UNODC.(2004). *Ethical challenges in drug epidemiology: issues, principles and guidelines*. Global Assessment programme on drug abuse (GAP), Toolkit module 7.

UNODC.(2012). *National drug use survey Maldives 2011/2012*.United Nations Office on Drugs and Crimes.

UNODC.(2013). Drug use in Pakistan 2013. UNODC.